P.II. 1248

REVISTA BUCOVINEI

IANCU FLONDOR

Anul II, No. 11 ■ Cernăuți, Noemvrie 1943

Anul II. Nr. 11 Cernăuți, Noemvrie 1943

Revista Bucovinei

Proprietar: Societatea pentru cultura și literatura română în Bucovina

Secretari de redacție: Traian Cantemir, Dragoș Vitencu

Inreg. la Trib. C-ți în reg. publ. period. sub No. 1/1942.

Apare lunar în cel puțin 48 pagini. Redacția și Administrația: Cernăuți, Piața Unirii 3 (Palatul Național), Tel. 1512. Abonamentul: anul 500 lei, pe 6 luni 250 lei.

Colaboratorii revistei: *S. Anton, George Antonescu, V. Arinaru, Areta Bâcu, Radu Bâcu, Silvia Bălan-Brătianu, C. Bivolaru, Aurel Bogaci, Apollo Bolohan, N. I. Bontaș, Tr. Cantemir, I. Cârdei, Adelina Cârdei, Tr. Chelaru, Ghedeon Coca, Pimen Constant, George Drumur, George Fonea, B. Frunte, Oreste Gherasim, Maximilian Hacman, Manole Haivas, Dumitru Isac, Procopie Jitaru, Teofil Lianu, Melania Livadă, Constantin Loghin, Dimitrie Loghin, Ion Luța, Petre Luța, Ilie Mandiuc, George Maxim-Burdujanu, Dimitrie Moldovan, Leca Morariu, Victor Morariu, Ion Negură, George Nimigeanu, George Noveanu, George Pătrăuceanu George Pivin-Leandru, Teodor Plop, Augustin Z. N. Pop, Sebastian Popovici, Cuchi Puiu, Oltea Pușcariu, George Putneanu, Grigore Rațiu, Milan Șesan, George Silver, Tudor P. Stoica, Mircea Streinul, Leon Șandru, Nicolai Tăutu, Nicolai Tcaciuc-Albu, George Tudoraș, George Tudoran, Laurentie Tomaiagă, Claudiu Usatiuc, Aurel Vasiliu, Nic. Vlădescu, Dragoș Vicol, Alexandru Vitencu, Dragoș Vitencu, George Voevidca, E. Ar. Zaharia și Emil Zegreanu.*

Acest număr cuprinde: *C. Loghin:* Iancu Flondor, *N. T. Albu:* O amintire despre Iancu Flondor, *C. L.:* Unirea Bucovinei (recapitulări), *M. Hacman:* 11 Octombrie 1918, *Cl. Usatiuc:* Peste Măgura Tihuței spre Arad (amintiri), *D. V.:* După un sfert de veac, *D. V.:* Consiliul Cultural al Bucovinei, *N. Tăutu:* Om (versuri), *Gh. Coca:* Steaua (versuri), *B. Frunte:* Cântec de leagăn (versuri), *G. Antonescu:* Viesparul (fragment de roman), *I. Cârdei:* Alai de ciori, (versuri), *G. Todoran:* Autumnală (versuri), *Ad. Cârdei:* Singurătățile (versuri), *G. Pătrăuceanu:* Final erotic (versuri), *A. Vasiliu:* Idol năruit (nuvelă), *D. Vicol:* Orele ard (versuri), *O. Pușcariu:* La poarta așteptărilor, (versuri). *Pe urmele vremii:* † Christea Geagea, Arcășiile, Prietenii istoriei literare, Duduia Profirița Sadoveanu, Pro domo, Almanachul zairului „Timpul", *(D. V.):* Meșterul nostru, Teatrul „Muncă și Lumină" cernăuțean *(A. Z. N. Pop). Cărți și reviste:* M. Eminescu: Gedichte, übersetzt von L. Tomaiagă *(N. T. A.),* N. N. Munteanu: Nuvela și romanul românesc peste hotare *(Gr. Rațiu),* N. P. Vaidomir: Originea tracă a macedonenilor preromani *(D. V.),* „Făt-Frumos", „Cuget Moldovenesc" *(C. L.).*

Iancu Flondor
(1865—1924)

Cel puțin odată pe an, cu prilejul aniversării Unirii Bucovinei cu România, revine în circulație numele lui Iancu Flondor. Atât de strâns legat este numele lui Flondor de actul istoric dela 1918, încât aproape s'a identificat cu dânsul.

Astăzi, când se împlinesc 25 de ani dela Unirea Bucovinei, ne putem da mai bine seama, din perspectiva vremii, ce just a procedat raționamentul public când a legat Unirea Bucovinei de numele lui Flondor. Intr'adevăr, în acele momente și în acele împrejurări, Iancu Flondor, pregătind, organizând și prezidând actul Unirii Bucovinei, n'a făcut decât să fie cel mai fidel interpret al sufletului Românilor din Bucovina.

Intr'un veac și jumătate de stăpânire străină, sufletul românesc al Bucovinei a trebuit să ducă cea mai gigantică luptă împotriva tendințelor de înstrăinare cari îl asaltau din toate părțile. Prin scris și grai viu, prin instituții și școli, în viața publică și particulară se făceau cele mai diabolice încercări de a sdruncina acest suflet în statornicia sa românească. Prin amenințări sau lingușiri, prin teroare sau curtenire stăpânirea străină a căutat să stirbească ceva din integritatea acestui suflet, dar n'a reușit.

Că n'a reușit în această tentativă, am văzut-o cu toții în marele ceas de examen, care a fost în 1918. Și acest ceas a venit în cele mai grele împrejurări în care se putea afla o țară.

Bântuită de un război care a durat patru ani, pustiită de trei invazii militare rusești cari și-au înfipt adânc ghiarele în

avutul şi în sufletul locuitorilor, văduvită de cei mai aleşi fii ai ei cari căzuseră sau se mai aflau în primele linii de foc sau mai pribegeau pe cele meleaguri ale întinsei împărăţii sau ale României libere, astfel se prezenta Bucovina în faţa marelui examen al conştiinţei româneşti.

Şi poate Bucovina n'ar fi trecut acest examen în mod atât de strălucit, dacă n'ar fi avut în acel moment istoric omul care făcuse şi până atunci istorie şi care era ales de Providenţă să mai facă istorie. Acest om era Iancu Flondor.

Nu era om nou în viaţa publică a Bucovinei. Era un om încercat, verificat şi oţelit în luptele politice de până atunci.

Iancu Flondor a apărut pe orizontul politic al Bucovinei la sfârşitul veacului trecut, tocmai într'o vreme când poporul românesc de aici trecea printr'o nouă încercare grea.

Când un guvernator austriac, intrigat de faptul că cu toată străduinţa de peste un veac a oficialităţii sufletul Bucovinei continua să mai rămână „prea românesc", şi-a intensificat măsurile de înstrăinare şi prigoană împotriva elementului românesc, atunci din străfundul rezervorului nostru de conservare au răsărit două energii noi: un boier şi un intelectual, Iancu Flondor şi Gheorghe Popovici, simbolizând astfel frăţia de luptă a acestor două pături sociale în marea încleştare de apărare şi afirmare a elementului românesc din Bucovina.

Dacă până acuma lupta de conservare a românismului din Bucovina a fost purtată aproape exclusiv de boierime, Iancu Flondor, ajuns şeful partidului naţional român, a ştiut să cheme în primele rânduri şi „inteligenţa" bucovineană, iar împreună să sprijine politica românească pe masa largă ţărănească. Iancu Flondor şi Gh. Popovici au meritul de a fi mobilizat, cei dintâi, ţărănimea bucovineană sub faldurile tricolore, desfăşurate ca steag de luptă împotriva stăpânirii străine.

A fost o surpriză şi pentru acele timpuri, cu cât entuziasm a răspuns ţărănimea la chemarea naţională. Luminată asupra ţelurilor luptei de conducătorii ei fireşti cari erau preotul şi învăţătorul, organizată de aceştia în acele minunate

cetăţui de rezistenţă cari au fost „cabinetele de lectură", ţărănimea bucovineană s'a arătat dela început matură pentru această luptă politică. Atât de convins era Iancu Flondor de

IANCU FLONDOR

forţa combativă a ţărănimii bucovinene, încât şi atunci când a fost părăsit de o parte a partidului naţional căzut la împă-

care cu guvernul, a continuat lupta alături de Gh. Popovici, numai bazându-se pe țărănime. A format „partidul național poporal".

Meritul lui Iancu Flondor a fost de a fi dat luptei politice a Românilor din Bucovina un sens larg național, înglobând toate păturile sociale, incluziv țărănimea. Numai sprijinindu-se pe acești factori, Iancu Flondor a putut duce o aprigă luptă împotriva guvernului, împotriva coaliției neromânilor și împotriva Românilor vânduți. Dacă lupta împotriva primilor doi factori o ducea cu elan și energie, lupta fratricidă îl durea.

A preferat să se retragă din luptă, decât să lovească în fratele lui. A părăsit câmpul de luptă cu fruntea sus, ca eroul care și-a făcut până la capăt datoria.

S'a retras din luptă și n'a reintrat decât atunci când partidele românești din Bucovina, amenințate în existența lor de primejdii externe, își strângeau rândurile pentru acțiuni comune. Lucrul acesta s'a întâmplat de două ori (1902—1904 și 1908—1910), când Iancu Flondor a fost chemat să conducă partidul național român unit. Iancu Flondor strângea rândurile, înlătura neînțelegerile și pornea lupta împotriva dușmanilor noștri. Numai când certurile dintre frați reîncepeau fără putință de aplanare, Iancu Flondor se retrăgea din nou la castelul său dela Storojinet.

Cu această aureolă de prestigiu era înconjurat Iancu Flondor în momentul când, în toamna anului 1918, în preajma prăbușirii colosului austriac, mănunchiul de intelectuali din Cernăuți căuta un om să-l pună în fruntea acțiunii lor. Omul era, nepătat în caracter, neînfricat în luptă, și toți l-au acceptat fără cel mai mic murmur.

L-au chemat și el a venit cu seninătatea omului care vine la o treabă mare. Nimic nu l-a oprit, nimic nu l-a intimidat: nici imensitatea operei de înfăptuit, nici primejdiile din cale.

A venit, a văzut și a învins. A învins atât de ușor, deoarece sufletul românesc al Bucovinei era copt pentru Unirea

cea mare. Pe când în alte prilejuri similare s'a chibzuit, s'au pus condiții, Bucovina nu s'a târguit, n'a condiționat Unirea, ci s'a alipit cu sufletul curat la sufletul curat al Regatului, cum spune poetul

Eu ți-s frate, tu-mi ești frate,
In noi doi, un suflet bate.

Iancu Flondor, care după cum am văzut mai târziu, avea rezerve față de anume moravuri ale Regatului, n'a ezitat niciun moment să propună „unirea pe veci și fără condiții" a Bucovinei cu România. Acționând astfel, s'a făcut expresia cea mai fidelă a sufletului românesc din Bucovina.

Iancu Flondor a condus câtăva vreme Bucovina și după Unire. El i-a așezat primele baze de administrație românească. Și ar fi condus-o multă vreme, spre fericirea ei, dacă nu l-ar fi desgustat certurile fratricide cari au reînceput. Desamăgit, s'a retras din nou la Storojinet, de astă dată pentru totdeauna. Dacă moartea nu ni l-ar fi răpit atât de repede, Iancu Flondor era menit să mai joace rol politic, dar nu în Bucovina mică, ci în România Mare. Cine știe, poate că Providența i-a cruțat câteva desiluzii.

Iancu Flondor este înmormântat în cripta familiei dela Storojinet. A rămas astfel, și după moarte, să fie strajă neadormită pământului, pentru care a luptat toată viața să rămână românesc.

C. LOGHIN

O amintire despre Iancu Flondor

Ceea ce vreau să scriu, îmi pare acum fragmentul unui roman cetit cândva. Atât de multă vreme a trecut de atunci. Zilele acele îmi zâmbesc de departe, greutatea lor apăsătoare a dispărut, ceea ce a fost neplăcut şi dureros s'a şters. Le pot retrăi cu seninătate.

Începuse primul război mondial. Ruşii intraseră în 2 Septembrie 1914 în Cernăuţi. Clipele acele de nesiguranţă şi spaimă le-am descris în calendarul „Glasul Bucovinei" pe anul 1940. După ce am văzut căcaturile negre ale cazacilor şi i-am auzit cântând călare pe cai, mi-am scos o autorizaţie de călătorie dela consulatul românesc, care se găsea în Strada Mircea Vodă (pe atunci Schlangengasse) şi într'o frumoasă zi din acelaşi Septembrie, împreună cu un grup de cernăuţeni în care se găsea scriitorul Ion Grămadă, avocatul Vasile Marcu, profesorul Ovid Topa şi alţii, am trecut vechea frontieră la Mamornita, în România liberă şi încă paşnică.

Cei mai mulţi au plecat prin Dorohoi la Bucureşti, iar eu şi vreo câţiva ne-am întors prin Mihăileni iarăşi în Bucovina deoarece Ruşii nu ajunseseră nici până la Siret. Eram încă liber de armată şi am stat un an încheiat la Rogojeşti, un colţişor de pământ bucovinean care intra în corpul României. Aici am stat până în Mai 1915, când trupele austro-germane au intrat, după două învazii ruseşti iarăşi în Cernăuţi.

Într'o zi îmi spune d-na Maria Flondor, văduva lui Tudor, care petrecea singură la conacul din Rogojeşti, că a primit, prin intermediul unei doamne din Mihăileni, o scrisoare confidenţială din Iaşi pentru cumnatul ei Iancu Flondor şi că nu ştie cum s'o trimită la destinaţie, la Storojinet.

Ne-am sfătuit mult. Era război. Astfel de scrisori, trimise clandestin, puteau fi considerate ca acte de spionaj. Tocmai în zilele acele trecuse în inspecţie de-a-lungul frontierei cunoscutul şi temutul colonel de jandarmi Eduard Fischer. Nu ştiam ce cuprindea scrisoarea. In cele din urmă m'am hotărât s'o duc eu la Storojinet şi s'o predau lui Iancu Flondor.

A doua zi trebuia să plec. Noaptea n'am prea dormit. Tot felul de gânduri şi presupuneri mi-au trecut prin minte. După ce m'am îmbrăcat şi m'am înarmat cu un „Passierschein", semnat de primarul Vasile Semenciuc şi împodobit cu pecetea comunei, m'am dus la conac să iau scrisoarea.

„Doamnă, vă spun drept, mi-e cam frică. Oare n'ar fi mai potrivit să deschidem scrisoarea, să învăţ de-a-rostul textul şi apoi să-l recitez d-lui Flondor?".

„Am toată încrederea în dumneata că n'ai să tradezi nimănui conţinutul. S'o deschidem!".

Era scrisă de preotul Atanasie Gherman, vechiu colaborator politic a lui Iancu Flondor şi naţionalist înfocărat, pe care-l cunoşteam bine din toamna anului 1908, când după împăcarea partidelor româneşti din Bucovina am fost amândoi redactori la ziarul „Românul" din Cernăuţi, organul celor două partide unite. Gherman îi scria şefului său politic că România e gata de război, că, după informaţiile lui, va intra peste foarte scurtă vreme în acţiune contra Austriei şi-l sfătuia să se refugieze imediat în regat.

Am învăţat scrisoarea de-a-rostul şi am plecat cu trenul dela Siret la Adâncata şi apoi la Storojinet. Am sosit seara şi am apelat la ospitalitatea unui funcţionar, mie bine cunoscut. La cină am fost mai multe persoane. S'a vorbit firesc aproape exclusiv numai de război, de mişcările trupelor, de devastări, refugii, etc. Amfitrionul, un temperament înclinat spre fantastic şi exagerare, a avut cuvântul principal în conversaţie şi a ajuns să vorbească şi de Flondor.

„Să ştiţi că Iancu Flondor stă sub observaţie. Zi şi noapte controlează nişte agenţi ce se petrece la conac: cine intră, cine iese. Azi-mâine îl arestează".

„Nu vă simţiţi bine, domnule profesor?" mă întrebă soţia funcţionarului.

Am observat şi eu că-mi fugise tot sângele din faţă

„N'am dormit noaptea şi apoi toată ziua pe drum... Sunt cam obosit".

După cină m'am culcat, dar iarăşi n'am putut dormi. Vorbele funcţionarului îmi alungau somnul.

Ziua următoare am trecut pe la bărbier şi am mai tras cu urechea la ceea ce lumea vorbea şi apoi pe la ora 12, tot căutând cu ochii după persoane cari aveau mutră de agenţi secreţi m'am dus la conac.

M'a întâmpinat întâi d-na Flondor, deoarece soţul era bolnav. In conac am mai schimbat câteva cuvinte şi cu fiică-sa vitregă Maria, care mai apoi s'a căsătorit cu prof. Gh. Cuza şi cu care am vorbit despre poezie, căci scria versuri în limba germană şi voia să le publice la Viena. Dintre cei trei fii ai nicinului nu era acasă, îşi urmau studiile la Theresianum în Viena.

Pe Iancu Flondor l-am găsit în pat. Nu era grav bolnav

şi era bine dispus. Când am terminat recitarea scrisorii a spus râzând:

„Bravo! Sper că n'ai uitat nicium cuvânt. Ai o dicţiune foarte bună".

„Sunt profesor de limba română şi trebue să ştiu măcar atâta."

A trebuit apoi să-i povestesc cum am călătorit, dacă nu mi-a fost frică, ce aş fi spus dacă m'ar fi interogat vreo autoritate despre scopul călătoriei şi s'a înveselit de forma hazlie a relatărilor mele. La urmă mi-a spus:

„Nu ştiu încă ce voiu face. Părintele Gherman ţine la mine şi-i sunt îndatorat, dar eu mai am şi alte informaţii. Mai am şi răspunderi nu numai faţă de mine şi de familia mea. Eu stau în văzul tuturor. Ceea ce fac are repercusiuni în multe direcţii. De aceea nu pot face ce mi-ar plăcea sau ar fi interesul meu imediat şi personal. Trebue să mă gândesc şi la alţii... şi la viitor".

După aceasta d-na Flondor m'a poftit la o gustare. Cu acest prilej m'a întrebat despre situaţia războiului şi despre atitudinea României. Influenţat de presa austriacă, i-am răspuns că nu socot posibilă o acţiune a României contra Austriei şi am început să-i înşiruesc argumentele: o frontieră enorm de lungă pentru o armată mică, primejdia naţională care ne ameninţă din partea Rusiei, etc. Atunci ea a exclamat:

„Apoi când ne vom împlini idealul naţional dacă nu acuma?".

O oră a trecut pe nesimţite. Trebuia să mă retrag. După masă m'am adresat locot. colonelului Dobrezberger, comandantul oraşului, cu care mă întâlnisem cu vreo lună în urmă în casa parohială din Rogojeşti, unde a fost şi el cu prilejul inspecţiilor de graniţă, ca să-mi dea o autorizaţie de călătorie pentru Cernăuţi, căci aveam lucrurile şi cărţile mele acolo.

Mi-a răspuns cu un zâmbet fin:

„Domnule profesor, vă sfătuesc să vă întoarceţi la Rogojeşti".

N'am insistat, ci am făcut după cum mi-a spus.

De atunci au trecut atât de mulţi ani, aproape treizeci. Toate persoanele cu cari am vorbit în acea frumoasă zi de Mai în conacul din Storojineţ nu mai sunt între cei vii, iar noi ne aflăm în mijlocul altui război, cu alte îngrijorări, alte spaime, alte speranţe.

N. TCACIUC-ALBU

UNIREA BUCOVINEI

(Recapitulări)

La 27 Oct. 1943 s'au împlinit 25 de ani de când reprezentanţii Românilor din toată Bucovina, întrunindu-se la Cernăuţi cu înfruntarea dârză a tuturor primejdiilor, au proclamat sus şi tare Unirea Bucovinei întregi cu celelalte ţări româneşti într'un stat naţional independent. Îndrăsneala Românilor era cu atât mai mare, cu cât la acea dată monarhia austro-ungară exista încă în toată puterea ei militară şi administrativă, iar Românii bucovineni erau împrăştiaţi pe toate fronturile războiului de atunci. A fost un eveniment epocal care îşi are semnificaţia deosebită mai ales în zilele noastre de frământare, când soarta Bucovinei este din nou pusă în discuţie.

De aceea să ne fie îngăduit ca în vâltoarea acestor frământări să evocăm acele zile şi pe acei oameni care au corespuns chemării vremurilor.

Pe la sfârşitul lui Septemvrie 1918 puterile centrale se găseau după patru ani de război istovitor. Semnele de oboseală se vădeau din toate părţile, iar populaţia acestor împărăţii nu mai putea răbda lipsa din ce în ce mai mare a alimentelor şi a articolelor de primă necesitate.

Pe de altă parte şi puterea militară a Austro-Germanilor era în declin. Trupele Antantei au debarcat la Salonic, frontul din Balcani s'a prăbuşit.

A început dezmembrarea şi în interiorul monarhiei austriace. Chiar unităţi militare, mai ales unităţi ceheşti, au început să se răzvrătească. Oricine îşi da seama că se apropie sfârşitul războiului prea îndelungat şi se apropie şi sfârşitul fatal al monarhiei bicefale. Numeroasele popoare ale monarhiei au pornit să se agite. În parlamentul austriac, care mai ţinea sedinţe, ciocnirile dintre reprezentanţii naţionalităţilor şi guvern deveneau tot mai frecvente şi mai violente. Acţiunile centrifuge ale acestor naţionalităţi erau tot mai vădite.

Care era situaţia în Bucovina pela sfârşitul lui Sept. şi începutul lui Oct. 1918? Masa mare ţărănească trăia în neagră mizerie, în urma războiului care a adus asupra Bucovinei trei invazii ruseşti. Bărbaţii se aflau pe front, iar cei ce se întorceau erau injectaţi de idei comuniste. Ei veneau cu gând să scape Bucovina . din ghiarele bogătaşilor şi cămătarilor".

Conducătorii fireşti ai acestor mase, adică intelectualii bucovineni erau împrăştiaţi pretutindeni. O mare parte din ei încă dela începutul războiului au trecut în România veche,

unde s'au pus la dispoziția autorităților românești civile și militare. Au desfășurat acolo o febrilă activitate de luminare a opiniei publice din Regat asupra intențiunilor austriace, pentru a determina țara mamă să intre în războiu împotriva puterilor centrale. Activitatea acestora însă, oricât de intensă și binefăcătoare a fost, a avut numai puțină influență asupra celor rămași în Bucovina, pentrucă, din cauza războiului dintre Austria și România, un contact între cei plecați și cei rămași aproape nu exista.

De aceea masa mare românească a rămas să fie condusă, cât se putea face acest lucru pe acele vremuri, de intelectualii rămași pe loc. Dar nici aceștia nu se găseau cu toți în Bucovina. Mulți din ei, mai ales cei mai tineri se aflau pe front, iar cei mai în vârstă au trebuit, din cauza invaziilor rusești în Bucovina, să pribegească prin cele orașe ale monarhiei.

In Cernăuți și în Bucovina au rămas numai foarte puțini intelectuali români și asupra lor a căzut toată greutatea acelor zile istorice. Astăzi, după 25 de ani, putem spune cu satisfacție că ei și-au împlinit integral datoria față de neamul românesc.

Incă dela sfârșitul lui Sept. 1918 intelectualii români din Cernăuți au început să se adune pentru a se consfătui asupra evenimentelor iminente. Inițiativa pare să fi pornit dela profesorul universitar Sextil Pușcariu, care tocmai se întorsese de pe frontul italian. Centrul acestor întâlniri a devenit locuința doctorului Isidor Bodea dela Spitalul de copii, pentrucă era așezat la periferia orașului și deci mai ferit de ochii vigilenți ai poliției austriece. La aceste consfătuiri participau Dionisie cav. de Bejan, președintele Societății pentru cultură, prof. univ. M. Hacman, prof. Al. Procopovici, avocat Vasile Bodnărescu ș. a.

A mai fost și alt grup de intelectuali cari se adunau la d-l Dori Popovici, între cari amintim pe I. și L. Tomoiagă, Gh. Sârbu ș. a.

Nu putem trece nici peste activitatea deputaților români din parlamentul din Viena. Cei 5 deputați români, din cei 14 ai Bucovinei se constituiseră într'un club parlamentar român sub președenția deputatului C. Isopescul-Grecul. Din club făceau parte deputații Al. Hurmuzache, Fl. Lupu, A. Onciul și Gh. Sârbu, la cari s'a adăugat apoi și deputatul „social democrat" român Gheorghe Grigorovici.

La 4 Oct. președintele clubului, dep. C. Isopescul Grecul face în parlamentul austriac declarația că cele 4 milioane de Români din monarhia austro-ungară — observați că vorbește

și în numele Românilor ardeleni — cer dreptul de autodeterminare asupra viitorului lor destin.

Evenimentele se precipită. Tânărul împărat Carol al IV-lea face o ultimă încercare pentru a-și salva imperiul: lansează la 17 Oct. 1918 un manifest către popoarele sale, în care le aduce

DIONISE BEJAN

la cunoștință că „Austria va deveni, în sensul dorinței popoarelor ei, un stat federativ, în care fiecare popor să formeze o comunitate de stat proprie în cuprinsul teritoriului său". In con-

secință fiecare naționalitate era invitată să-și aleagă câte un consiliu național.

Era însă prea târziu. Prea îndelung înșelate în speranțele lor, popoarele austriace nu voiau să mai știe nimic de o Austrie, fie chiar federativă.

In ce-i privește pe Români, deputații din Viena se constituie în consiliu național român, alcătuit din reprezentanții Românilor bucovineni și ardeleni. Dintre Ardeleni făceau parte din acest consiliu d-l Iuliu Maniu și Miron Cristea, episcop de Caransebeș. In numele acestui Consiliu deputații C. Isopescul Grecul și Gh. Grigorovici cer, în ședința parlamentului austriac dela 22 Oct. 1918 — de altfel ultima ședință a ultimului parlament austriac — emanciparea și dreptul de autodeterminare a celor patru milioane de Români din monarhia austro-ungară, iar deputatul G. Grigorovici, deși era „social democrat", a avut curajul ca în plină ședință a parlamentului austriac să înfrunte pretențiile ucrainene asupra Nordului Bucovinei, pretenții expuse de renegatul român Nicola Wasilko.

Pe când unii din deputații români ca Gh. Sârbu, Fl. Lupu, A. Onciul și Gh. Grigorovici au plecat spre Bucovina pentru a lua contact cu cei de acasă, ceilalți au rămas la Viena pentru a menține mai departe contactul cu deputații ardeleni.

Intre timp, grupul de Români bucovineni din Cernăuți s'a pus pe lucru. Infruntând toate riscurile, acest grup a hotărît să scoată un ziar românesc, al cărui prim număr apare la 22 Oct. 1918. Este ziarul „Glasul Bucovinei". Din articolul manifest, deși nesemnat, dar scris de d-l S. Pușcariu, se arată ce vreau Românii bucovineni:

„Vrem să rămânem Români pe pământul nostru strămoșesc și să ne ocârmuim singuri, precum o cer interesele noastre românești.

Nu mai vrem: să cerșim dela nimeni drepturile care ni se cuvin, și în schimbul jertfelor de sânge, aduse în acest războiu — jertfe mai dureroase decât ale altor popoare —

pretindem: *ca împreună cu frații noștri din Transilvania și Ungaria, cu care ne găsim în aceeași situație, să ne plăsmuim viitorul care ne convine nouă în cadrul românismului.*

cerem: *să putem aduce la congresul de pace aceste postulate ale noastre prin reprezentanții aleși de noi înșine din mijlocul națiunii noastre'.*

Acest manifest poartă data de 11 Octomvrie 1918 și este semnat de următoarele 14 persoane: George Bancescu, dr. Isidor Bodea, dr. Vasile Bodnărescu, dr. Oct. Gheorghian, dr.

Max Hacman, dr. C. Homuica, dr. V. Marcu, Al. Procopovici, dr. Eudoxiu Procopovici, dr. Sextil Pușcariu, Gh. Șandru dr. Val. Șesan și Al. Vitencu.

In urma consfătuirilor grupul de intelectuali dela Cernăuți a hotărît să convoace o mare adunare a tuturor reprezentanților bucovineni la Cernăuți pentru ziua de 27. Oct. 1918, adunare ce avea să hotărască de soarta Bucovinei. Au luat parte la adunare deputații din parlament și dietă, intelectualii de marcă din Cernăuți și restul Bucovinei, precum și primarii din comunele românești ale provinciei.

Adunarea s'a ținut în Palatul Național, în așa zisă sală a „Armoniei". Ea a fost deschisă de păr. Dion. cav. de Bejan președintele Societății pentru cultură. Președinte al adunării a fost proclamat încercatul și cunoscutul naționalist bucovinean Iancu cav. de Flondor.

„Ființa noastră era copleșită de fericire, spune un participant *). Lacrimi de bucurie ne-au închis o clipă glasul. Chemarea neamului din adâncuri de trecut pururea viu prin înfăpturile sale și din străluciri de viitor ne topea parcă personalitatea în însuși demonul păzitor al națiunii românești".

In urale nesfârșite și cu strigăte de „Trăiască România-Mare" a fost votată următoarea moțiune a adunării:

I. Reprezentanții poporului român din Bucovina, întruniți astăzi în ziua de 27 Oct. 1918 în Capitala Bucovinei, se declară în puterea suveranității naționale Constituantă a acestei țări românești.

II. Constituanta hotărește Unirea Bucovinei integrale cu celelalte țări românești într'un stat național independent și va purcede spre acest scop în deplină solidaritate cu Românii din Transilvania și Ungaria.

III. Spre a conduce poporul român din Bucovina și a-i apăra drepturile și spre a stabili o legătură strânsă între toți Românii, Constituanta institue un consiliu de 50 de membri.

Acest Consiliu ne va reprezenta prin mandatori și la Conferința de pace și în afară de el nu recunoaștem nimănui dreptul de a hotărî sau trata asupra poporului român din Bucovina.

IV. Constituanta respinge cu hotărîre orice încercare care ar ținti la stîrbirea Bucovinei, dorește însă să se înțeleagă cu popoarele conlocuitoare.

---

*) Al. Procopovici, în brosura: Unirea Bucovinei, Cernăuți 1943, pag. 20.

A fost ales apoi un Consiliu Național de 50 de persoane în frunte cu Iancu Flondor, având următorul comitet executiv: președinte: Iancu Flondor; vicepreședinți: Dion. Bejan, Dori Popovici și S. Pușcariu; secretari: V. Bodnărescu, R. Sbiera și L. Tomoiagă; casier G. Bancescu.

Palatul Național din Cernăuți unde s'a votat Unirea la 27 Oct. 1918

Actul dela 27 Oct. 1918 este de mare importanță. Oricât ar încerca unii sau alții să i-o nege, spunând de pildă că Unirea Bucovinei se datorește numai și numai armatei române care a ocupat provincia, trebue să respingem această argumentație.

De sigur că împreunarea Bucovinei cu România s'ar fi făcut și fără actul votat la 27 Oct. 1918 și confirmat la 28 Noem. 1918 în Congresul Unirii din sala sinodală a Mitropoliei. Dar atunci n'ar fi fost unirea Bucovinei cu România, ci ocupa-

rea Bucovinei de trupele române, dacă vreți invazia României în Bucovina. Altfel stăm noi în fața lumii când putem afirma că Bucovina s'a unit de bună voie cu România, decât dacă s'ar spune că ea a fost încorporată prin forța armatei române.

Pentru a ne da seama de importanța acestui fapt, n'avem decât să facem o comparație cu un eveniment petrecut sub ochii noștri. In vara anului 1940 trupele sovietice, călcând în picioare orice rațiune de drept și dreptate, au invadat Bucovina de Nord și au înjghebat la repezeală o așa zisă Constituantă, care a votat, sub presiunea baionetelor și a tancurilor, Unirea Bucovinei de Nord cu Rusia Sovietică. Recunoaște cineva astăzi această așa zisă Unire? Putem califica procedeul rusesc din vara anului 1940 altfel decât invazie, ocupație?

Cu totul altfel s'a făcut Unirea Bucovinei cu România Încă înainte de a fi călcat picior de soldat român pe pământul Bucovinei, încă înainte ca cei de aici să fi putut lua contact cu frații din Regat și chiar cu refugiații lor în România, încă pe când stăpânirea austriacă era în Bucovina în plină vigoare, iar faimosul general Fischer tăia și spânzura, încă pe atunci un grup de Români aflători în Cernăuți, înfruntând orice primejdie și făcându-se ecoul românismului bucovinean, a votat fără preget Unirea de veci a Bucovinei cu România. Cinste lor, că au înțeles să tălmăcească atât de bine glasul conștiinței românești.

A doua zi după constituirea Consiliului Național, Iancu Flondor s'a prezentat Guvernatorului austriac, cerând să-i predea cârma Bucovinei. L-a refuzat pe motiv că n'are instrucțiuni în acest sens dela Viena. Stăpânirea austriacă se simțea încă destul de tare. Dar puterea ei se distramă aproape complet în zilele ce urmează.

Soldați întorși de pe front cu tot cu arme, derbedei locali cari au pus mâna pe magaziile de armament și muniții din Cernăuți s'au constituit în adevărate bande cu o singură țintă: de a jefui de avut populația pașnică. Și cum aceste bande erau alcătuite excluziv din elemente neromâne, ținta jafului era populația română și mai ales conducătorii ei. Căutat era în deosebi Iancu Flondor, care a trebuit să fie ascuns zile de-a-rândul, pentru a nu fi asasinat de bandele bolșevizate.

Pe de altă parte, Consiliul Național nu putea să aibă autoritatea necesară, pentrucă nu dispunea de o forță armată care să ocrotească populația și să intervină împotriva elementelor turbulente. De aceea chiar de a doua zi după Constituantă, Consiliul Național și Iancu Flondor au hotărît să ceară intervenția armatei române în Bucovina. In acest sens a fost trimis la Iași un agent special al Consiliului Național să ia

contact cu guvernul român şi să-l determine a interveni-cât mai grabnic în Bucovina. A fost nevoie de mai multe telegrame ca şi de stăruinţa mare a agentului Consiliului Naţional, pentru ca guvernul român să-i împlinească dorinţa şi să dea ordin unei divizii să treacă frontiera în Bucovina. Sorţii au căzut asupra Diviziei a VIII-a, care sub conducerea d-lui General Iacob Zadik a intrat în Bucovina, aşa că în ziua de 11 Noemvrie 1918 primele detaşamente române au putut să-şi facă intrarea triumfală în Capitala Bucovinei.

A fost într'adevăr o intrare triumfală, pentrucă toată populaţia românească a Cernăuţilor le-a ieşit întru întâmpinare, le-a primit cu aclamaţii entuziaste şi le-a acoperit cu flori, iar Generalul Comandant a fost îmbrăţişat frăţeşte, în văzul tuturor, de către Iancu Flondor.

De acum încolo, sub scutul baionetei româneşti, Consiliul Naţional putea lucra în voie. Chiar de a doua zi el se putea întruni în şedinţă publică pentru a pune la cale organizarea Bucovinei pe noul făgaş de viaţă.

Deoarece la votarea actului dela 27 Oct. au fost absenţi, prin forţa împrejurărilor, refugiaţii bucovineni în România, Consiliul Naţional, completat în şedinţa dela 25 Noem. şi cu reprezentanţii acestui grup, a hotărît convocarea unui congres, care să definitiveze actul de unire a Bucovinei cu România. Congresul s'a ţinut în ziua de 28 Noemvrie. Au luat parte delegaţii tuturor păturilor româneşti din Bucovina şi reprezentanţii minorităţilor germană şi polonă, iar ca oaspeţi ofiţerii armatei române eliberatoare.

In entuziasmul general Congresul a votat cu unanimitate de voturi, incluziv votul reprezentanţilor minorităţilor etnice prezente, „Unirea necondiţionată şi pentru vecie a Bucovinei, în vechile ei hotare până la Ceremuş, Colacin şi Nistru, cu Regatul României", aşa că ziarul „Glasul Bucovinei", făcându-se interpretul celui mai sincer sentiment românesc bucovinean, putea scrie în ediţia sa specială:

„Visul nostru de aur s'a împlinit. Părinţii noştri, care au murit de dorul acestui vis, de azi înainte vor găsi odihna cuvenită în pământul liber şi desrobit".

O delegaţie numeroasă, aleasă de congres, s'a prezentat M. S. Regelui Ferdinand ca să-i înmâneze mesagiul unirii. Preşedintele delegaţiei putea spune cu mândrie M. S. Regelui:

„Plecaţi mai puţini, ne întoarcem acum mai mulţi. Sufletul cel vechiu e neschimbat, l-am transmis oaspeţilor şi fraţilor noştri de alt neam, care împreună cu noi vin înaintea Maiestăţii Voastre. Nu e o cucerire a armelor, ci întoarcerea

Cernăuţi: Monumentul Unirii — Detaliu dispărut sub ocupaţia bolşevică

GENERALUL ZADIC

la vatră a fraţilor despărţiţi, care în Maiestatea Voastră regăsesc pe părintele de mult pierdut şi mult dorit".

E bine, cel puţin cu acest prilej să reţinem aceste două adevăruri mari: că Bucovina n'a revenit României prin cucerirea armelor, ci ca o întoarcere la vatră a fraţilor despărţiţi, iar ei s'au întors cu sufletul lor vechiu, neschimbat. C. L.

Amintiri din zilele unirii:

11 Octombrie 1918

In timpul primului război mondial, fiind ofițer de artilerie austriac, am fost numit comandant al unui depozit de muniție, adăpostit, bine camuflat, într'o pădurice de pini din apropierea unui orășel din Galiția de Vest.

Aici urmăream cu mare atenție evenimentele războiului, simțind o profundă și legitimă mândrie când în repetite rânduri citeam articolele elogioase și de perfectă recunoștință despre vitejia cu care Românii din Bucovina și din Ardeal vărsau sângele lor pentru o cauză care, durere, nu era a lor. Astfel pentru a numi numai două exemple din numărul care îmi stă la dispoziție marele cotidian vienez de pe atunci „Presse" din 31 Mai dedica un astfel de articol „atitudinei eroice a Românilor din Bucovina la apărarea gliei lor strămoșești care atitudine de mult a aflat recunoștință și admirație. Până și femeile și copiii ajută cu entuziasm, aducând muniție, îngrijind răniții și luând parte și la lucrări de fortificare". Iar alt cotidian german de marcă al vremii „Berliner Tagblatt" în numărul său din 6 August 1915 recunoaște cu cuvinte alese bravura regimentelor românești în frunte cu Regimentul 50 al Românilor din Ardeal care după o luptă grea de zece ore a luat cu asalt fortăreața rusească formidabil fortificată Ivangorod. Generalul comandant german, zice acest articol textual, a citat pe acești Români pentru vitejia lor într'un ordin de zi, constatând că prin labirintul sârmei ghimpate întinse Românii au înaintat în cel mai mare foc în perfectă liniște și cu încredere în puterile lor, dând astfel lumii întregi o dovadă a eroismului lor.

Dar știrile aceste au trezit în sufletul meu și întrebarea fatală: pentru ce anume la Ivangorod și în atâtea alte locuri au trebuit să curgă șiroaie de scump sânge românesc? Pentru ce au trebuit să fie jertfiți zeci și sute de mii de eroi ai neamului românesc de un regim dușmănos părinților, nevestelor și copiilor lor?

Întrebări de acest fel mă chinuiau cu puterea unei presimțiri funeste. Și în adevăr, când în August 1918 am fost rechemat de guvernul Bucovinei pentru serviciul reconstrucției acestei provincii, ce schimbat am aflat Cernăuții nu atât în partea materială cât mai mult în acea sufletească. Puținii prieteni pe cari i-am găsit nu prea îndrăzneau să iasă din casă iar dacă totuși îi întâlneam în drum, erau grăbiți, intimidați și parcă uitaseră între timp să râdă. Când vorbeam românește cu ei, îmi răspundeau doar în șoaptă după ce se încredințau în prealabil că nu ne poate nimeni auzi. Ce se întâmplase? Pecând feciorii români se luptă cu vitejie strămoșească pe toate câmpurile de luptă pentru un împărat străin, pe când femeile și copii români dădeau, cu entuziasm, mâna lor de ajutor pentru a izgoni pe dușmanul intrat în casele lor, comandantul jandarmeriei aceluiași împărat umplea faimosul lagăr de concentrare de la Thalerhof în Stiria cu martiri ai oropsitului neam românesc din Bucovina, considerându-i ca elemente subversive numai și unuia pentrucă îndrăzneau să-și iubească neamul și legea.

In atmosfera aceasta, otrăvită cu duhurile unei prigoane cu atât mai execrabile cu cât ea se baza pe denunțuri infame prin caracterul lor anonim. In una din primele zile ale lui Octombre 1918 prietenul meu Sextil Pușcariu pe atunci încă profesor al Universității din Cernăuți îmi ceru o întâlnire în una din sălile de lecții ale acestei universități.

„Austro-Ungaria se prăbușește, îmi zise el cu'o voce, care cu toată liniștea ei, totuși trăda profunda emoție care-l copleșea „Trebuie să acționăm și noi și să pregătim realizarea visului arzător al întoarcerii noastre acasă. Vino deseară la mine ca să ne înțelegem și cu ceilalți prieteni câți ne-a lăsat războiul în Cernăuți".

Seara pe la orele nouă ne-am strecurat câte unul în casa lui Pușcariu, profitând de întunerec. Aveam motive binecuvântate să evităm orice întâlnire cu agenții secreți, și nebotezați, ai Generalului Fischer, comandantul jandarmeriei din Bucovina. Eram puțini, dar numai ca număr. Pe cât îmi amintesc la aceasta a noastră primă întâlnire au luat parte inimosul și mult regretatul Doctor Isidor Bodea, Alecu Procopovici, azi profesor la Universitatea din Cluj-Sibiu, Vasile Bodnărescu, avocatul și politicianul de mai târziu și eu. Era doar o consfătuire prealabilă mai mult cu scop ca să ne mărim rândul nostru minuscul prin căutări de coluptători. Ne-am înțeles ca în seara zilei de 11 Octomvrie, să ne întâlnim din nou împreună cu cei cooptați de data aceasta în locuința lui Bodea.

Iarăși măsurile draconice, luate de poliție și de jandarmerie în scopul descoperirii și prinderii elementelor turbulente și suspecte, ne obligau să fim foarte precauți și să ne întrunim unul câte unul, sub scutul întunericului. In afară de cei numiți mai sus au mai venit Doctorul Octavian Gheorghian, Consilierul de administrație Cornel Homiuca, Doctorul Eudoxiu

Procopovici şi încă vreo câţiva ale căror nume îmi scapă. Căzând fără înţelegere formală de acord că trebuie să ne mişcăm şi noi şi nu numai limbile noastre, cuvântări sforăitoare nu s'au ţinut şi nici apa'n pîuă nu sa băut. La ce bun? Cu toţii doar avem aceeaşi dorinţă care ardea nu numai în sufletul nostru dar şi în sufletele sutelor de mii de fraţi din întreaga Bucovină dorinţa care a fost unirea cu patria mamă. Am hotărît în fond doar scoaterea unui ziar care să se facă ecoul sunător al acestei dorinţe, încătuşată de 150 de ani şi care la propunerea lui Vasile Bodnărescu a fost botezat „Glasul Bucovinei". După înlăturarea tuturor obstacolelor, parte legale parte puse în cale de administraţia bănuitoare, primul număr al jurnalului nostru totuşi nu apare decât în ziua de 22 Octombrie. Evident că sub ochii pironiţi asupra noastră ai atot puternicului stăpân al Bucovinei de atunci, Generalul Fischer, dorinţa noastră adevărată nu putea să fie trădată. Ea a fost totuşi ascunsă în acea parte a articolului program, publicat în fruntea primului articol, în care Sextil Puşcariu zice pe cât de limpede şi simplu, pe atât de categoric: Vrem să rămânem Români pe pământul nostru strămoşesc şi să ne ocârmuim singuri, precum o cer interesele noastre româneşti. Abia începând cu data de 10 Noembrie Glasul Bucovinei îşi zice: „organ de propagandă pentru unirea politică a Românilor de pretutindeni", iar dela 1 Ianuarie 1919 Glasul se numeşte „organ democratic al Unirii".

Douăzeci şi cinci de ani au trecut şi înaintea ochilor îmi trec, în culorile cele mai vii, toate aceste trăite şi petrecute atunci, atât de puternic s'au întipărit sentimentele de adevărată grandoare istorică ale acelor zile în amintirea mea.

In cadrul modest al articolului de faţă am insistat asupra unui capitol din viaţa atât de zbuciumată a Românilor din Bucovina de acum un sfert de veac pentru a-l scăpa de soarta absolut nemeritată a deplinei uitări. Făcând acest lucru, intenţia mea nu este să reduc câtuşi de puţin importanţa şi ca istorică şi epocală nici a hotărîrii Constituantei Bucovinei din 27 Octombrie şi nici a hotărîrii Congresului General al Bucovinei din 28 Noembrie 1918.

Dar cred că nu trebue să uităm nici de hotărîrea din 11 Octomvrie 1918 a acelui mănunchiu mic de oameni care au avut curajul să strige sus şi tare că sunt şi vor să rămâie Români pe pământul lor strămoşesc încă într'o vreme în care astfel de manifestări aci au fost considerate şi pedepsite de un regim hain şi necruţător drept crime de înaltă trădare.

MAXIMILIAN HACMAN

Peste Măgura Tihuţei spre Arad

„...Spune-le că noi Românii transilvăneni nu mai cerem dela nimeni nimic, căci a sosit vremea să ne luăm noi înşine ceea ce e al nostru..."
Amos Frâncu, Noemvrie 1918.

Era pela mijlocul lui Septemvrie 1918. In Cernăuţi, ca de altminteri şi'n celelalte colţuri ale împărăţiei austro-ungare, lumea era sătulă de războiu şi aştepta din clipă în clipă prăbuşirea statului austriac. Nădejdea acestei prăbuşiri se întemeia mai ales pe faptul că armata austriacă era de acum în plină descompunere. Pădurile şi târgurile erau pline de soldaţi austrieci care nevoind să prelungească agonia unei ţări fără drept la viaţă, refuzau să se întoarcă la unităţile lor. Mulţi dintre ei au preferat să treacă frontiera în România, căutând să se înroleze în armata română. O neliniste şi o înfrigurare adâncă cuprinsese sufletele Românilor bucovineni.

Pe vremea aceea — şi cine ar zice c'a trecut de atunci un pătrar de veac? — ne aflam în Cernăuţi o mână de tineri, prieteni şi colegi de şcoală, care nu ne văzuserăm de multă vreme. Unii veniseră depe front, alţii ceva mai tineri erau încă pe băncile şcoalei secundare. Printre ei: Fraţii Silvestru şi Artemie Găina, fraţinii Cilievici, George Cârsteanu, Grigore Tabăcaru, Aurel Popescu, Xenofon Tarnavschi ş. a. Eram cu toţii ca mugurii copacilor, căci nici unul dintre noi nu împlinise încă vârsta de 20 de ani şi ardeam de nerăbdarea de a vedea prăbuşindu-se pajura cea cu două capete. Inima ne era numai jar. Naţionalismul cultivat timp de ani de zile atât de părinţii noştri cât şi de profesori ca Alexie Procopovici, Vasile Liţu, Lucaciu şi alţii, şi care mocnise atâţia ani în spuză, izbucnise acum în vâlvătăi în sufletele noastre. Mi-amintesc că ne întâlneam aproape zilnic în fapt de seară într'una din grădinile Cernăuţilor, mai adesea în parcul Dominicului, şi urmăream cu o înfrigurare de halucinaţi desfăşurarea evenimentelor politice şi militare care se precipitau pe atunci cu o iuţeală neobişnuită. Străpungerea frontului bulgar la Dobropolie, fapt întâmplat la 15 Septemvrie 1918, manifestul din 17 Octomvrie al împăratului Carol al Austriei, prin care recunoştea popoarelor din împărăţia sa dreptul de a dispune liber de soarta lor, declaraţia din Parlamentul ungar, prin care arăta făţiş că Neamul românesc din Transilvania înţelege să ho-

tărească el însuşi de soarta sa, şi apoi convocarea la 27 Octomvrie a Adunării constituante bucovinene în care s'a proclamat unirea Bucovinei cu celelalte ţări locuite de Români, toate aceste evenimente ne-au scos cu totul din ritmul obişnuit al vieţii. Umblam cu inimile înfierbântate şi mereu grăbiţi pe străzile Cernăuţilor, căutam să ne strângem rândurile şi să fim gata pentru orice jertfă în vederea înfăptuirii unirii tuturor Românilor.

In primele zile ale lunei Noemvrie, d-l profesor Alexie Procopovici a convocat tineretul nostru la o consfătuire în Palatul Naţional. Ne-am adunat vreo 30 de tineri. Eram atât puţini! Ne-a vorbit de importanţa şi măreţia unică a clipelor pe care le trăim, atrăgându-ne în acelaşi timp atenţia asupra primejdiei unei invazii ucrainene. Ne-a îndemnat să ne organizăm pentru a putea face faţă oricărei situaţii. Tot atunci ne-a comunicat că e în căutarea unui tânăr pentru a-i încredinţa o misiune specială. După consfătuire m'am pus la dispoziţia d-lui profesor Al. Procopovici pentru îndeplinirea misiunii de care ne-a vorbit.

Peste câteva zile, şi anume la 6 Noemvrie, am pornit cu trenul spre Vatra-Dornei, cu gândul să trec munţii spre Bârgău, iar de acolo să ajung pe calea cea mai scurtă la Arad. Duceam cu mine o scrisoare din partea Consiliului naţional român din Bucovina, semnată de d-l profesor Sextil Puşcariu şi adresată Consiliului naţional român din Transilvania, pe atunci cu sediul în Arad. Scopul acestei scrisori era de a stabili o legătură directă şi cât mai strânsă între Ardeal şi Bucovina, între organele reprezentative ale poporului român din imperiul austro-ungar, în vederea coordonării întregii acţiuni politice care era în curs de o parte şi de alta a munţilor. Consiliului naţional român din Transilvania i s'a comunicat astfel hotărîrea Constituantei bucovinene din 27 Octomvrie şi i s'a arătat că această hotărîre însemna unirea necondiţionată cu patria mamă şi celelalte ţări locuite de Români. Scrisoarea apela la Consiliul naţional din Ardeal să ia cât de curând o hotărîre similară, pentru ca astfel glasul Românilor de pretutindeni să fie acelaşi, precum aceeaşi să le fie dorinţa şi acelaşi idealul.

Am ajuns la Vatra-Dornei abia a doua zi spre seară. Dârdâind de frig — căci pentru a nu atrage atenţia Ungurilor cu care fatal trebuia să mă întâlnesc în calea mea, m'am îmbrăcat în nişte sumare şi simple haine de soldat — am bătut într'un târziu la uşa inginerului Traian Procopovici din Dorna. M'a întîmpinat însuşi inginerul. I-am spus ce mă aduce prin acele locuri. Când a auzit că am de gând s'o iau a doua zi peste Măgura Tihuţei pentru a coborî apoi în Bârgău, a clătinat îngândurat din cap şi mi-a zis că sus la Tihuţa sunt jandarmi unguri care aţin calea trecătorilor şi s'ar putea întâmpla să nu mai ajung cu scrisoarea la Arad. Misiunea trebuia însă îndeplinită cu orice preţ şi cât mai repede. M'am hotărît deci să plec a doua zi des de dimineaţă cu trenul până la Dornişoara, iar de acolo cu o sanie peste Măgura la Prundul Bârgăului. A doua zi luându-mi rămas bun dela omul de omenie care m'a găzduit şi sfătuit cu căldură şi grijă de părinte, mi-am continuat drumul cu noaptea 'n cap şi odată cu primele raze ale soarelui am ajuns în Dornişoara. Un strat gros de zăpadă acoperea drumurile şi cărările. M'am zbătut mai bine de o oră să găsesc o sanie care să mă ducă peste munţi, dar înzadar. Nimeni nu voia să pornească la drum pe o vreme ca aceea, când trecătorile munţilor deveniseră nesigure. Nu mi-a rămas altceva de făcut decât s'o iau pe jos spre Măgura Tihuţei. In primele ceasuri ale după amiezii am ajuns sus pe spinarea Măgurei. Zăpada îngheţată strălucia albă şi curată în lumina orbitoare a soarelui. In depărtare, spre miază-noapte, se zăria culmea Ineului alături de alte măguri şi piscuri, toate învăluite într'o lumină viorie, ireală. Nici o adiere de vânt, nici un freamăt, nici un glas omenesc nu tulbură liniştea adâncă ce se aşternuse peste plaiurile acelea. Singurul semn de viaţă era fumul albăstrui ce eşia din hogeagurile câtorva case presărate pe Măgura Tihuţei. Erau rotogoale subţiri care se înălţau drept în sus, ca o rugăciune, subţiindu-se şi topindu-se apoi undeva în înălţimea cerului. M'am oprit o clipă sus pe culme, mi-am rotit privirea în jur şi când mi-am dat seama că toate acele plaiuri şi măguri, că toţi munţii aceia vor fi de acum ai noştri şi numai ai noştri, — tot sufletul mi s'a îmbujorat de o bucurie profundă cutremurătoare. Copleşit de emoţie, am contemplat câteva clipe acea frumuseţe unică a naturii şi apoi după un scurt popas am luat-o în jos spre Bârgău.

In seara aceleiaşi zile am poposit în casa d-lui Băloi din comuna Rusu unde am mas şi peste noapte, iar a doua zi am ajuns la Bistriţa. Potrivit indicaţiunilor primite în Cernăuţi, m'am dus d'rect la D-rul Gavril Tripon. L-am găsit în camera sa de lucru. Era un bătrânior, de statură mijlocie, bine zidit, cu părul încărunţit de-a-binele. Doi ochi blajini umbriţi de sprâncene stufoase, îi jucau în orbite adânci. Când i-am arătat îndreptările şi rostul venirii mele, s'a apropiat de mine

şi m'a îmbrăţişat îndelung cum îmbrăţişează un tată pe fiul său. Ochii i se umpluseră de lacrimi. Îmi cuprinse strâns mâinile amândouă cu mâinile sale calde şi şopti încet, cu glas lăuntric, tremurat şi înnecat de emoţie:

— Bucovină, Bucovină !

A tras apoi un scaun lângă fotoliul său şi m'a făcut să mă aşez lângă el. A luat Biblia ce stătea deschisă pe masa sa de lucru şi mi-a citit cu glas tremurător câteva versete care se potriveau cu măreţia acelor vremuri. In nici o biserică şi niciodată nu m'au impresionat versetele biblice aşa de adânc ca atunci.

In ziua următoare am luat-o spre Cluj. Voiam să trec numaidecât pela Amos Frâncu, preşedintele Senatului naţional român. Cu acea ocazie am primit dela şeful gardei naţionale române din Bistriţa următoarea:

LEGITIMAŢIE

pentru Usatiuc Claudiu, gardist naţional român din Cernăuţi-Bucovina care are pasagiu liber Bistriţa—Dej—Cluj—Arad.

Senatul naţional român. Secţia Bistriţa.
Şeful gardei naţionale române din Bistriţa,
Trilf, locot., comandant.

Pe Amos Frâncu, tribun al poporului român din Transilvania, l-am aflat bolnav în pat. Il doborîseră zbuciumul şi emoţiile ultimelor săptămâni. Când i-am spus că sunt din Bucovina, m'a îmbrăţişat ca pe un copil.

— „Ne-am unit, frate, ne-am unit!" îmi zicea mereu, zguduit de frigurile boalei şi ale emoţiei. Când i-am împărtăşit misiunea ce o am şi a aflat că plec şi la Arad, ca să intru în legătură cu conducătorii Consiliului naţional român de acolo, ochii i s'au aprins, s'a ridicat într'o rână şi mi-a zis:

— „Du-te la Arad şi spune-le acolo că nu e vremea trativelor. Spune-le că noi Românii nu mai cerem dela nimeni nimic, căci a sosit vremea să ne luăm noi înşine ceea ce e al nostru. Ne declarăm stăpâni deplini pe pământurile noastre strămoşeşti. Spune-le că a trata în asemenea momente înseamnă a trada. Şi de nu mă vor asculta, îi voiu scula pe Moţi şi voiu face rânduiala care trebuie. Acum ori niciodată..." A făcut un semn cu mâna de parcă ar fi lovit cu o sabie şi s'a prăbuşit în pernă. Şi-a acoperit faţa cu palmele amândouă. Plângea, plângea ca un copil, înmăbuşit dureros, zguduitor...

Cu anevoe m'am smuls de lângă patul său de suferinţă, ca să apuc în aceeaşi seară un tren care avea să mă ducă la Oradea Mare. Inainte de plecare mi-a vorbit de Ion Nandriş, actualul director al Spitalului Central din Cernăuţi şi preşedinte al Societăţii pentru cultură. Zicea c'a fost pela el cu vreo săptămână mai înainte şi au discutat printre altele şi chestiunea întăririi gărzilor naţionale şi a stabilirii unui comandament unic al acestora.

A doua zi dimineaţa am ajuns la Oradea Mare. Alţi oameni, altă atmosferă. Din Prundul Bârgăului şi până la Cluj n'am văzut decât steaguri şi gărzi naţionale româneşti, şi n'am auzit alte cântece decât cele ale neamului nostru. In Oradea Mare însă gara era ocupată de reprezentanţi de ai amânduror gărzilor. Un ofiţer ungur m'a oprit pe peronul gării şi a prins a mă iscodi cine sunt şi ce caut pe acolo. I-am răspuns nemţeşte că sunt din Banat şi că aştept un tren ca să plec spre casă. S'a uitat chiorîş la mine, m'a măsurat de câteva ori cu privirea, dar m'a lăsat în pace. Dar cum să ajung la Arad, când nici un tren nu mai pleca într'acolo? Trenurile care porniseră în zilele precedente au fost atacate şi jefuite de bande ungureşti, iar acum n'avea să plece decât o locomotivă blindată pentru controlul liniei. Scurt înainte de plecare mi-a reuşit să mă urc în ea şi astfel am ajuns în seara aceleiaşi zile în Arad. Peste vreun ceas eram în casa lui Ştefan Ciceo-Pop căruia i-am înmânat mesajul Consiliului naţional din Cernăuţi. L-a citit cu multă atenţie de câteva ori, mi-a cerut câteva amănunte cu privire la starea de spirit din Bucovina, la alcătuirea Consiliului nostru naţional şi la modul cum s'a convocat Constituanta Bucovinei.

In acele zile casa lui Şt. Ciceo-Pop se transformase în cartier general al Consiliului naţional român şi al gărzii naţionale din Transilvania. Delegaţii de ţărani îmbrăcaţi în haine de sărbătoare şi conduşi de preoţi şi învăţători, purtând coarde şi steaguri tricolore, ofiţeri, subofiţeri, soldaţi, intelectuali de tot felul, muncitori, elevi ş. a. se perindau aproape fără încetare prin curtea sfătosului apărător al drepturilor româneşti. Şi bătrânul Ciceo-Pop îi întâmpina pe toţi în ceardacul casei sale, le strângea cu căldură mâinile, îi încuraja, îi îndemna la luptă, îşi revărsa toată comoara sufletului său de bun român şi de om de omenie. In acele vremuri când toată lumea era zguduită şi frământată de emoţii atât de puternice, bătrânul castelan dela Arad ştia să se stăpânească, să chibzuiască bine sfaturile ce le da şi măsurile pe care le lua.

Tot pe atunci Consiliul naţional român începuse, sub conducerea lui Goldiş, tratativele hotărîtoare cu reprezentanţii guvernului maghiar în vederea stabilirii viitorului

statut politic al Ardealului şi al celorlalte ţinuturi transcarpatine locuite de Români. E bine să se ştie că delegaţia ungară avea în fruntea ei pe jidovul Oskar Iaszi. După patru zile de discuţii dramatice, tratativele au fost definitiv rupte la 15 Noemvrie. In tot acest timp am rămas în Arad, ca să cunosc atât rezultatul acelor tratative, atât de detestate de Amos Frâncu, cât şi ultimele hotăriri ale Consiliului naţional român din Transilvania. Imi amintesc că'n seara zilei de 15 Noemvrie am participat la o şedinţă a Consiliului naţional, prezidată de Goldiş, care a făcut o expunere amănunţită asupra felului cum au decurs tratativele până la eşuarea lor definitivă. Atunci am aflat de hotărirea Consiliului de a convoca la 1 Decemvrie adunarea dela Alba Iulia în care să se proclame unirea cu România şi cu celelalte ţări surori.

In timpul celor patru zile cât au durat tratativele, telefonul din camera de gardă a Consiliului naţional suna parcă tot mai nervos şi mai puternic. Prin sate începuseră conflictele dintre gărzile româneşti şi ungureşti, care căutau să-i masacreze pe fruntaşii români. Chemări şi apeluri desperate erau transmise tot mai adesea până la casa bătrânului Ciceo-Pop. Mulţi Români vrednici şi-au pierdut atunci viaţa în chinuri groaznice. Castelanul dela Arad trimitea mereu echipe militare, ca să ia sub ocrotirea lor pe cei năpăstuiţi, dar el totuşi n'a putut să evite groaznicele masacre.

In dimineaţa zilei de 16 Noemvrie am pornit însfârşit înapoi spre Bistriţa. Pe bunul Gavril Tripon l-am aflat parcă mai gârbovit. Il apăsau cumplit suferinţele pe care le îndurau atâţia Români şi aştepta cu înfrigurare intrarea armatei române în Ardeal. I se părea că nu va mai apuca acele zile. La plecare mi-a strâns mâna cu toată căldura lui de părinte bun şi mi-a dat următoarea:

LEGITIMAŢIE

D-l Claudiu Usatiuc din Cernăuţi, membru al gardei naţionale române din Bucovina, merge spre casă. Toate autorităţile noastre civile şi militare sunt recercate să-i stee într'ajutor, şi din B. Prund până la Dorna să-i dee cal, ori trăsură, şi asistenţă, garantându-i siguranţa şi liberul parcurs.

George Trăil
Şeful gardei naţionale române

Dr. Gavril Tripon
Comisar-preşedinte al Statului naţional român din Bistriţa.

Astfel am părăsit casa primitoare a lui Gavril Tripon şi 'n fapt de seară am poposit la gospodăria lui Maftei Rus din Bârgău. La Bârgău n'am găsit nici cal, nici asistenţă care să-mi „garanteze siguranţa" şi liberul parcurs, şi atunci în zorii zilei de 19 Noemvrie am pornit-o iarăşi pe jos în spre Tihuţa. Căzuse zăpadă multă şi drumurile nefiind umblate, am trudit din greu până la Tihuţa. Iar coborînd depe Măgura Tihuţei în vale, am rătăcit drumul şi am ajuns odată cu căderea nopţii în Poiana Stampei. Eram frânt de oboseală. M'am dus totuşi până la gară, unde am dat peste câţiva soldaţi români. Erau primii soli ai României pe care-i vedem. Le-am spus cum stă pricina cu mine şi că aşi vrea să ajung cât mai de grabă în Cernăuţi. M'au luat cu ei într'un tren de marfă şi după o călătorie cu opriri lungi prin toate staţiile, am ajuns după 24 de ore în Cernăuţi.

A doua zi l-am informat pe d-l profesor Alexie Procopovici despre toate câte le-am văzut şi trăit în cele două săptămâni petrecute dincolo de munţi. Pe d-l profesor Sextil Puşcariu nu l-am putut vedea, căci era grav bolnav.

* * *

Au trecut de atunci 25 de ani. Traian Procopovici a fost victima unei sorţi crude şi nedrepte şi s'a săvârşit din viaţă încă în anul marei desrobiri. Şt. Ciceo-Pop şi Gavril Tripon dorm şi ei de acum somnul cel de veci în pământul sfârticat al Ardealului, iar sufletul zbuciumat al lui Amos Frâncu nu-şi poate găsi liniştea nici dincolo de mărginile acestei vieţi.. Tânărul cel de altă dată care a bătătorit calea spre Arad, a cărunţit de-a-binele. Ani grei şi morminte scumpe i-au înnegurat viaţa. Dar nici o durere şi nici un necaz n'au fost în stare să-i şteargă din suflet amintirea vie a celor două săptămâni trăite în Ardealul cuprins de înfrigurarea desrobirii. Căci iată că şi astăzi după un pătrar de veac îl văd cu ochii minţii pe bunul Gavril Tripon, citindu-mi versete din Biblie, şi astăzi simt mâna cea fierbinte şi ochii ei de jar ai tribunului Amos Frâncu, precum îl aud pe sfătosul Şt. Ciceo-Pop dând îndrumări înţelepte din ceardacul casei sale din Arad. Şi astăzi văd nenumărate cete de Români, trecând cu steaguri tricolore prin satele şi târgurile ardeleneşti, şi astăzi îi aud şi-i văd cum se bucură şi plâng; şi mă încălzeşte şi astăzi văl vătaia de atunci a entuziasmului lor fără de margini, ca şi cutremurătoarea lor frământare lăuntrică. Şi aud cum se zbate însângerată inima lor. Aud, văd şi înţeleg. Şi mare-i Dumnezeu! Veni-va ea vremea, când vom porni din nou peste Măgura Tihuţei, ca să ne închinăm la mormântul lui Gavril Tripon din cimitirul din Bistriţa şi al lui Amos Frâncu din Cluj, şi să ajungem iarăşi pe acelaşi drum al desrobirii până'n celalt capăt al Ardealului — întocmai ca'n Noemvrie 1918!

CLAUDIU USATIUC

După un sfert de veac

Momentul reintegrării românismului bucovinean în comunitatea națională a însemnat pentru porțiunea de neam românesc din Bucovina, — permanent și aproape obsedant conștientă în toate manifestările de etnicitatea ei, — o culme a cărei măreție nu poate fi închipuită mai bine, decât a lăsat-o în amintire președintele de vârstă al bucovinenilor de atunci, consilierul consistorial Dionisie Bejan, președinte și al Societății pentru cultură, când a rostit biblic și cu mărgăritarul lacrimei în ochi: „Și-acum, Doamne, slobozește pe robul tău.."

Deaceea bine au făcut autoritățile când au lăsat ca prăznuirea a douăzeci și cinci de ani de la această împlinire să se facă de chiar cei pentru cari unirea din 1918 a fost mântuire. Sântem deprinși, — noi, publicul, — să fim totdeauna oaspeți la serbători naționale; de data aceasta am fost gazde cu cinstea de a primi la noi cârmuirea și pe cei ce o reprezintă. Trecând peste neobișnuitul acestui procedeu, — care, rupt din protocolul comun, a primit farmecul ineditului, — prăznuirea făcută în acest fel a putut însemna un mijloc de exprimare a adâncurilor noastre sufletești și prin aceasta o reînoită dovadă, pentru cei ce ne dușmănesc, că fanatismul național, caracteristic Bucovinei, nu-i în funcție, nici de modă, nici de intemperii.

Comemorarea s'a făcut la Cernăuți, în numele neamului românesc din Bucovina, de toate vechile ei organizații culturale și muzicale, în frunte cu cea mai veche, Societatea pentru cultură.

Sobrietatea festivităților a oglindit sobrietatea sufletului bucovinean, fiind în acelaș timp și un omagiu adus înțelepciunii în care s'a prins neamul întreg. Serbările neavând caracter oficial, nu s'au luat măsuri de pavoazare a orașului și totuși, pe grupe de case, steagurile au izbucnit, nedumerite par'că de absența celorlalte. Grupuri de copii cu flori în mână se îndreptau spre cimitir. Aici, o delegație a Societății pentru cultură a depus, în prezența autorităților, o cunună pe mormântul lui Dionisie Bejan. Un scurt cuvânt al președintelui Societății Dr. Ion Nandriș, la mormântul patriarhului care a deschis congresul unirii și o rugăciune spusă în genunchi au deschis, simbolic, pios, festivitățile.

In acelaș timp la Strojinet, în fața d-lui general Guvernator Corneliu Dragalina secția de acolo a Societății pentru cultură, s'a închinat la mormântul lui Iancu Flondor, președintele ales unanim al congresului Unirii a cărui figură a fost reîmprospătată memoriei de conferința d-lui prof. O. Tarnovschi.

La catedrala din Cernăuți lume multă, ca la Înviere. Steagurile arcașilor și societăților culturale sătești sânt prezente. Slujește un sobor de preoți în frunte cu I. P. S. Sa Mitropolitul Tit, care spune și predica, în cuvinte de caldă prețuire pentru trecutul de luptă al Românilor din Bucovina.

In sala festivă a Palatului Cultural se ține ședința festivă. E cea mai cuprinzătoare sală din oraș și totuși nu poate cuprinde întreaga lume venită. După o scurtă așteptare, sosesc delegații oficialității, în frunte cu d-l general guvernator C. Dragalina. Ovații. D. președinte Dr. I. Nandriș rostește grav și emoționat cuvântul de deschidere al ședinței. Conferința festivă expune pe larg, cu temeinică documentare și cu mult avânt, — prin rostul d-lui prof. universitar Dr. Radu Sbiera, — faptele Unirii și frământările acelor zile. In numele bisericii vorbește d-l consilier Dr. I. Vască. Prodecanul facultății de teologie, d-l Dr. O. Bucevschi spune, plin de miez, avântul intelectualității bucovinene; pentru țărani vorbește gospodarul I. Mihali („trăiască România Mare, care nu poate fi mare, fără mica Bucovina!"). D-l prof. univ. C. Tomescu aduce salutul Fundațiilor Regale, iar d-l ing. D. Surdu, vioiciosul, cel al ardelenilor refugiați și găzduiți în Bucovina. Cel din urmă, d-l guvernator general C. Dragalina, pune pecetea cuvântului oficial, omagiind Bucovina și arătând indestructibila ei integrare în comunitatea românească.

Ceasurile au trecut târziu și totuși mulțimea, atentă la fiecare vorbă, ascultă aproape evlavios cuvântările. In sală e o atmosferă de rugăciune: pentru izbăvirea de ieri și pentru liniștea zilelor de mâne.

După masă delegații tuturor societăților bucovinene se adună în congres și prezintă domnului guvernator revindecările Bucovinei culturale.

Seara, Palatul cultural găzduiește concertul festiv al conservatorului cernăuțean: reușit examen de capacitate al unei instituții care știe să lupte.

Am însemnat amănuntele acestei sărbători, — pentrucă ea a ieșit din comun: prin simplitatea ei elegantă, prin entuziasmul ei spontan și mai cu seamă prin împrejurarea că a fost expresia unei necesități de exprimare sufletească a întregii Bucovine.

D. V.

Consiliul cultural al Bucovinei

Viața spirituală a Bucovinei a primit, în urma concursului de circumstanțe istorice, anumite caracteristici, între cari prezența organizațiilor culturale de tot felul este una dintre cele mai de samă.

In vremea când alții erau stăpâni aici, Românii bucovineni au știut ca, pe drumul culturii, — singurul cu putință atunci, — să menție și să crească iredentismul românesc.

Născute sub zodia gândului de luptă și jertfă pentru neam, aceste organizații și-au câștigat, în mod firesc, o însușire, ce ar trebui să fie condiție a oricărei instituții care-și spune culturală: *absența mercantilismului și a pornirilor reclamagiste.*

Duhul autohton al Bucovinei n'a fost și nu va fi nicicând exclusivist, — fiecare Român e acasă în Bucovina; el va lupta însă permanent și dârz împotriva comercializării spiritului de cultură și împotriva cotcodăcelii care însoțește acțiunile de suprafață, lipsite de adâncime.

Regionalismul cultural este o realitate care în țările civilizate constitue un blazon de noblețe. Și noi afișăm cu mândrie un regionalism oltean, altul moldovenesc și totuși când e vorba de unul bucovinean, mulți dintre noi au rezerve. De ce? Când acest regionalism (accentuăm: e vorba numai de cel spiritual) există ca mentalitate, când această mentalitate se afirmă sub semnul celui mai fanatic românism, crescut din sângele nostru ca un scut de apărare împotriva străinismului cutropitor, când viața românească și culturală în Bucovina există aici o leacă mai de mult, decât din clipa când istoria universală a înscris adjustarea pe meleagurile bucovinene a cutărui pretențios în mare culturalizator de profesie, — de ce să dăm cu tăvălugul uniformizării de stil colhozo-american, peste toate realitățile bucovinene care sânt românești, dureros de românești, întegrate în viața și istoria românească, care trebue să fie viața și istoria românilor de pretutindeni?

Nu putem înțelege nici un bucovinism de paradă cu Mănăstirea Putna, costume naționale și alte etichete, atunci când acestea rămân simple etichete. Dorim *o trăire* bucovineană, trăire pe care au știut s'o prețuiască atâți nebucovineni veniți aică și deveniți bucovineni cu sufletul, și căreia să i se integreze fiecare ins stabilit în Bucovina, — după cum fiecare ins stabilit în Oltenia, va trebui să trăiască viața de acolo.

Numai păstrând legătura cu firul de viață al trecutului, cu tradițiile fiecărei provincii, vom reuși să le dăm fiecăreia strălucirea, pe care o va putea aduce primos neamului.

Sub acest aspect scotim drept un eveniment de mare importanță hotărîrea pe care au luat-o societățile și instituțiunile culturale românești de inițiativă particulară din Bucovina, de a constitui, prin delegații lor, un „consiliu cultural al Bucovinei", care să desbată în comun diversele probleme ce interesează viața culturală a Bucovinei, căutând să coordoneze întreaga activitate a acestor organizații.

Cea dintâi ședință a acestui consiliu s'a ținut la 28 August 1943, din inițiativa Societății pentru cultură.

Au aderat la acest consiliu: *Societatea pentru cultură cu toate secțiile ei (inf. 1862), Societatea filarmonică (1862), „Armonia" (1881), Societatea Doamnelor române (1891), Muzeul Bucovinei (1892), Societatea Mazililor și Răzeșilor (1900), Societatea „Ciprian Porumbescu" din Suceava (1903), Societățile arcășești (1905), Societatea meseriașilor (1907), Societatea „Tudor Flondor" (1920) Conservatorul de muzică și artă dramatică (1925) și Societatea Scriitorilor bucovineni (1938).*

Cea dintâi hotărîre a „cosiliului cultural al Bucovinei" a fost sărbătorirea unui sfert de secol de la întoarcerea Bucovinei în comunitatea românească.

Cu acest prilej s'a ținut și un congres al societăților bucovinene, congres care a fost onorat de prezența guvernatorului Bucovinei domnul general Corneliu Dragalina.

Din desebaterile congresului a rezultat:

MEMORIUL BUCOVINEI CULTURALE

„Societatea pentru Cultura și Literatura Română în Bucovina" a luat inițiativa ținerii unui Congres cultural al Bucovinei împreună cu toate societățile culturale, muzicale și profesionale bucovinene de inițiativă particulară pentru a discuta problemele ce interesează viața culturală și valorile de artă ale Bucovinei.

In ziua de 27 Octombrie 1943, ziua aniversării a 25 ani dela Unirea Bucovinei, acest congres s'a ținut în prezența d-lui Guvernator al Bucovinei, General C. Dragalina, a autorităților civile și militare, la care au participat toate societățile culturale și muzicale ale Bucovinei și toate secțiile Societății pentru Cultură din Bucovina.

Luând în discuție problemele culturale ale Bucovinei cari cuprind și pe cele naționale cu specificul și nevoile locale, congresul formulează doleanțele și cererile Bucovinei culturale, cari se confundă în acelaș timp cu elementele esențiale de întărire a granitei și ridicarea potențialului național din acest colț de Țară.

Destinul ne-a așezat pe noi Românii din Bucovina pe aceste plaiuri românești, stropite din belșug cu sânge și lacrimi.

Timp de secole am luptat și apărat granițe și morminte de Voevozi.

Timp de un secol și jumătate, Românii bucovineni au luptat și rezistat, singuri și cu mari greutăți, politicii de desnaționalizare a Vienei habsburgice și puhoiului slav ce năvălea din Galiția.

In zilele noastre Românii din Bucovina de Nord au fost greu încercați de invazia bolșevică din 1940—1941. Bilanțul acelor 12 luni de ocupație rusească s'a soldat cu mii de morți și 41.000 de Români deportați.

Aceste câteva momente din trecutul Bucovinei ajung pentru a arăta în ce măsură a fost slăbit aice elementul românesc.

Imperativul vremii și interesele superioare ale Neamului Românesc reclamă urgent o acțiune serioasă de întărire a sufletului românesc, de solidarizare a tuturor elementelor naționale cari pot și trebuie să suporte puterea de rezistență și afirmare românească la acest hotar de Țară și Neam Românesc.

Congresul a votat următoarea

MOTIUNE:

1. Ocupația vremelnică bolșevică a Bucovinei de Nord în 1940—1941 cu deportările în masă și împușcările Românilor ce voiau să treacă granița în Țară, a slăbit simțitor elementul românesc din aceste ținuturi. Până azi nu s'a făcut un recensământ exact al deportaților și celor omoriți. Până azi nu știm care e proporția dintre numărul Românilor și Ucrainenilor deportați.

Și lucrul acesta nu e lipsit de interes.

Până azi nu s'au luat măsuri de a da satisfacție morală și materială acestor sate românești mucenice din Bucovina.

Până azi nu s'a luat nici o măsură serioasă de a îngriji și proteja copiii rămași pe urma celor deportați sau omorâți. Capitalul uman e un prețios factor în bipolitica unui stat național.

EP. BUCEVSCHI: ȘTEFAN CEL MARE

Insistăm foarte mult să înceapă cu o oră mai de vreme opera de ajutorare și protejare a satelor românești din Bucovina de Nord care prin suferințele, sacrificiile, prin puterea și dovada lor de încredere în viitorul și vitalitatea acestui neam, au binemeritat dela Patrie. Aceeași grijă de întărire morală și materială pentru satele românești din restul Bucovinei nu poate lipsi.

2. Reînființarea și readucerea Universității în Cernăuți constitue nu numai o imperioasă dorință a Românilor bucovineni ci și o necesitate națională de afirmare a spiritualității și culturii Românești și apărare a drepturilor noastre istorice în Bucovina.

3. Această Universitate care trebuie să cuprindă vechile ei facultăți, cere să fie complectată și cu o facultate de medicină.

Înființarea unei facultăți de medicină în Cernăuți ar complecta un instrument de înaltă cultură și știință românească cum a fost și ar fi Universtitatea din Cernăuți și ar corespunde unei adevărate nevoi a Țării și sănătății publice.

Cele trei facultăți de medicină din Țară sunt insuficiente. In toamna 1943 s'au prezentat de pildă peste 6000 candidați la facultățile de medicină și au fost primiți abia a treia parte.

Alte țări mai mici cum e Elveția au 7 facultăți de medicină, Finlanda 3 și România tot trei facultăți de medicină.

4. Propaganda în afară și în interiorul Țării a câștigat în importanță și valoare azi.

Această propagandă în interior, această luare și menținere de contact cu masele sătești cere câștigarea sufletului și încrederii satului.

Ea nu se poate face serios și cu real folos decât de acei ce au ieșit din aceste sate, ce au bătătorit drumurile satului și sufletului țăranului ani de-a rândul și cunosc specificul regional.

Această propagandă trebuie făcută de misionari și nu de funcționari. Așa a afirmat d-l prof. Alex. Marcu Ministrul Propagandei în discursul de primire la „Societatea pentru Cultură". Și acesta e adevărul.

Noi credem hotărît că facem operă de real folos și interes național când cerem ca propaganda în Bucovina să fie încredințată „Societății pentru Cultură din Bucovina", care, în colaborare cu celelalte societăți culturale de veche tradiție, își

asumă toată răspunderea. In Ardeal s'a aplicat cu „Astra" acest principiu şi roadele sunt mai mult decât bune.

5. Deasemenea cerem etatizarea Conservatorului de Muzică şi Artă Dramatică din Cernăuţi şi dotarea şi repunerea în vechile lui drepturi cu tot ce-i trebuie pentru a-şi continua frumoasa misiune ce-o are.

6. Conservatorul, Muzeul Bucovinei şi Societăţile Muzicale Filarmonica, Armonia, Ciprian Porumbescu din Suceava şi Tudor Flondor vor forma un organ central muzical care va avea de scop: culegerea folclorului muzical din Bucovina pe cilindrii sonori, plăci, note etc. tipărirea şi răspândirea de fascicole muzicale ieftine pentru şcoli, sate etc. şi crearea unei arhive de folclor muzical.

7. Reinfiinţarea Teatrului Naţional permanent în Cernăuţi cu menirea de a-şi desfăşura activitatea lui în toată Bucovina.

8. Reorganizarea şi ajutorarea atelierelor de industrie casnică ale „Societăţii Doamnelor Române din Bucovina", care prin trecutul ei constitue o garanţie de conservarea şi protejarea frumosului port românesc din Bucovina.

9. Arcăşiile să fie repuse pe făgaşul vechilor preocupări de cultivare a educaţiei fizice a sătenilor şi tradiţiilor strămoşeşti.

10. Bucovina, prin tot ce reprezintă în particularităţile şi specificul ei local — locuri istorice, păduri, aşezări vechi săteşti port naţional, tipuri de ţărani, folclor, artă casnică ţărănească etc. — să fie supusă unui regim special de conservare şi protecţie similar unui monument natural.

O deosebită atenţie şi ajutor să se dea muzeelor existente în Bucovina. Şi să nu avem cazuri ca cel al muzeului din Câmpulung, care are o subvenţie lunară de 1500 lei.

Săpăturile arheologice din Bucovina, cari până acum au dovedit vechi aşezări neolitice, paleolitice şi a epocii de bronz, trebuiesc încurajate şi ajutate.

11. Mănăstirile, bisericile şi monumentele istorice din Bucovina prin nepreţuitele lor valori de artă bizantină şi arhitectură, încă bine conservate, trebuiesc puse la adăpostul intemperiilor vremii şi ignoranţei oamenilor.

Aceste bijuterii şi valori ale trecutului românesc trebuiesc păstrate şi ca documente ale vremurilor de măreţie voevodală a Moldovei şi ale drepturilor noastre istorice asupra acestui

scump pământ românesc. Măsuri urgente de conservare se impun. Şi rugăm să se înceapă cât mai curând opera de conservare în înţelegere cu Comisiunea Monumentelor Istorice şi I.P.S. Tit, Mitropolitul Bucovinei şi Fondul Bisericesc.

12. „Societatea pentru Cutură din Bucovina" care din 1862 stă de strajă neclintită aice şi apără patrimoniul naţional din Bucovina, solicită o mai largă înţelegere a misiunii sale istorice şi un mai eficace ajutor pentru a putea da şi mai mult apăra şi promova elementul românesc. Nu e locul să aducem aice contribuţia şi realizările acestui aşezământ cultural în timp de 81 ani şi nici instrumentele de luptă de azi puse în slujba românismului.

13. Reluarea operei de reromânizare iniţiată pe vremuri de „Societatea pentru Cultură", ajutată de „Societatea Mazililor şi Răzeşilor din Bucovina", în satele româneşti ucrainizate din Bucovina şi reinceperea unei acţiuni viguroase pentru readucerea la colectivitatea etnică de origine a sufletelor româneşti ce şi-au pierdut limba nu şi conştiinţa românească.

14. Pe plan economic cerem încurajarea şi ajutorarea elementelor româneşti bucovinene în comerţ, meserii, industrie ca şi o largă mână de ajutor pentru satele româneşti prin încurajarea comerţului sătesc, reinfiinţarea de bănci populare, obştii etc.

Oprimarea Românilor din Bucovina in timpul ocupaţiei austriace şi eliminarea lor din profesiunile libere, pribegia din 1940—1941, care le-a distrus şi începuturile de înjghebare şi formare socială, merită o mai atentă şi frăţească ajutorare. Această operă de redresare ce o preconizăm aice este operă de interes general românesc.

Nu ne îndoim că doleanţele drepte arătate în acest memoriu vor găsi înţelegerea şi posibilităţile de realizare.

* * *

Bunăvoinţa cu care domnul guvernator a primit această moţiune şi a analizat-o în faţa congresului, făgăduind întregul Domniei Sale sprijin pentru toate revendicările, poate fi un semn că drumul „consiliului cultural al Bucovinei" este cel bun.

D. V.

OM

Omul din mine, — mi-e milă de el, — lăcrimând,
L-am surprins tânjind după o coajă de pâne;
Era atât de aproape şi era atât de flămând,
Dar n'am vrut să-l cred şi l-am lovit ca pe-un câne.

Omul din mine, — mi-e milă, de când a iubit.
Ţin minte când visa la cel mai alb trup de fată;
Era atât de fericit când ne-am întâlnit,
Dar n'am vrut să-i cred şi l-am lovit înc'odată.

Omul din mine, — l-am gonit lângă un măr înflorit,
Îşi cerşea moartea, să treacă în floare,
Era atât de aproape şi atât de mult a dorit
Că l-am crezut, Doamne şi de-atunci simt cum moare.

NECULAI TĂUTU

STEAUA

Până 'n geam coboară-anume
să mă strige 'ncet pe nume,
să-mi citească tot amarul,
zodia şi calendarul.

Cum e mică — un inel —
aş fi vrut-o mai alt fel;
stând pe umăr, stând în viaţă,
ba e caldă, ba de ghiaţă.

In Octomvrie, — ea o ştie,
că am doruri de câmpie
şi de aceia mă tot ia
singur să mă duc cu ea.

GHEDEON COCA

CÂNTEC DE LEAGĂN

pentru Mihai

Trandafir crescut în casă,
Leagănu-i cuprins de soare...
Îngerii în stol se lasă,
Pază pentru altă floare;
Nani, nani, pui de fag,
Răsărit din neam iobag!

Ţara ta cu visuri pline
O străbătem orişicând,
Îndemnaţi de zări senine
Ce le porţi în ochi şi'n gând. —
Să te ţină Dumnezeu,
Dragul nostru curcubeu!

Ne 'ntinzi mâna, — o poveste —
Iar surâsul cristalin,
E luceafărul pe creste,
Îmbătat de-al nopţii vin...
Nani, nani, hopa sus!...
Viaţa-i ieslea lui Isus. —

Toată liniştea rurală,
Ţi-o dau codrii de aproape...
Luna-ţi pune'n păr beteală,
Ceru 'n ochi albastre ape!
Nani, nani, dormi uşor
în copaia de ogor!

Dormi și mare când te-i face,
Să fii apriz grănicer;
Azi ți-aducă svon de pace
Toamna care crește 'n cer!
Somnul tău ușor de rouă
Te trezească 'n țară nouă!
Soarele arată seara
Cât ne-a fost odată Țara...

B. FRUNTE

DRUMURI BASARABENE

Ca niște funii albe 'ncolăcite,
Neputincioase prin noroi se sbat,
Alunecă prin țarini, rătăcite,
Și se 'noadă 'n fiecare sat.

Se miră când morile de vânt
Își mișcă 'ncet urechile de lemn,
Și depe deal parcă le-arată semn
C'ar vrea să le șoptească vre-un cuvânt.

Se opresc la vie ca să bea
Sângele ce curge din butuci,
Și când s'arată 'n zare 'ntâia stea
Se 'nclină la troița din răscruci.

Se afundă 'ncet în depărtări
Și tresar speriate când vre-o armă
Pocnește după dropii pe cărări,
Și-apoi s'ascund în noapte să adoarmă.

EMIL ZEGREANU

VIESPARUL

— Fragment —

Satul a mai sporit cu un evreu. Acuma 's trei: David Zimmer lângă Prut, Șloim Peretz în Rotunda și Burăch Hersch, proaspăt așezat mai la vale de biserică. Fiecare la loc bun: unul lângă podul peste care duce șoseaua spre Boian și Nouă-Sulița, altul la capătul satului, tot la șosea, iar al treilea în drumul creștinilor cari vor merge la închinare.

Și-au nimerit. Intră lume ca la moară; întotdeauna plin și plin.

Ce-i drept, sătenii de-aici nu sunt atât de băutori, ca să dea năvală. Mai mult se abat streinii din drum și vecinii din hotar: Ostricenii și Mahalenii. Ici colo și câte un localnic deprins dela dânșii cu năravul.

Tănase Fetilă se duce uneori și el. Nu taman după holercă. Dacă i-ar fi dor de băutură, n'ar avea decât să stea acasă, să puie cep butoiașului cu vin de mere ce i l-a meșteșugit nevasta, ori să mai desfunde o sticlă de vișinată. Tănase se duce la crâșmă ca să afle noutăți. Dacă vrea să știe ce se petrece în Basarabia, coboară fuga, cărarea prin toloacă la David Zimmer; dacă n'a fost de mult în oraș, spre seară află felurite știri la Șloim Peretz de lângă șosea. Iar dacă i-ar păsa de care cum trăește în sat, trece numai drumul la a cincia casă și se face a cumpăra un chibrit la Burăch Hersch. Acolo se întâlnește mai întotdeauna cu cumătru-său Gheorghe și cu nașul Toader, cu cari tăifăsuește îndelung despre politică, despre arătură, despre mersul târgului și câte mai câte.

Acum Tănase nu avea nici o treabă la Burăh. Noutățile nu-l ispiteau, căci avea mult de lucru pe-acasă. Dintre toate, fânul adus proaspăt, trebuia așezat bine în stog și vârfuit, căci seara întindea nouri grei peste sat... „Pare că va ploua la noapte!"

In zări, scântei uriașe aprindeau la răstimpuri mici, căpițe de nouri. Pe urma lor, întunericul se îngroșa și era tot mai adânc. Tunetul nu se auzea, dar începu să sufle vânt.

...Și par'că tot s'ar duce!... Îl mâna un neastâmpăr, o presimțire.

Iftina, nevastă-sa, grăbea şi ea cu lucrul pe-afară. Fuga la grajd să mulgă vaca; fuga la fântână după apă; fuga după lemne. Tot cu fuga; ajutor n'avea decât la mămăligă; copila-i copilă, bună de-abia să-l legene pe cel mic. Cel mare, Costache, făcea ce făcea şi nu-l mai vedeai. Era dus între băeţii lui, ba la făcut cărămizi, ba la troiţă. „Cică or face o biserică mare, de zid, să intre tot satul întrânsa la rugăciune"...

De când a venit în comună preotul ista nou, se ţinea numai de planuri şi de zidăria dela biserică.

„ I-o vârît nu'ş' cine în cap că numai prin lucru şi rugăciune or scăpa ţara de jidani şi sărăcie"...

Şi Costache muncea şi cânta, cântaaa!...

— Iftino, unde s'o dus iar Costache?

— Parcă-mi spune, ulitărnicul?!... Poate caută lucrători pe mâne, la săcară...

Ştia Tănase răspunsurile nevestei sale: totdeauna aceleaşi când era vorba de copii. Intâi pârâtoare, dar îndată o întorcea pe altă strună, căutând să nu-i sporească cu nimic mânia.

Cu gândul încins parcă de scânteile uriaşe ale zărilor înnourate, luă minteanul pe umeri şi ieşi repede în drum. Stătu o clipă pe podeţul dela poartă, cumpănind, parcă, încotro să pornească.

Făcu la dreapta. Paşii abia i se simţeau în colbul drumului. Fulgere, când mai tari, când mai depărtate îl împresurau aprinzând stogurile de nouri, departe. Acum se auzea şi tunetul. Vântul se întări urmând colbăria şi umplând cu ea ulita încât casele se ascundeau uneori ca în ceaţă.

Ajunse. Pe-afară, doi oameni cari, simţindu-i apropierea, grăbiră la vale, spre Prut. Intuneric. Se apropie. Se tupilă sub fereastră. Înăuntru gălăgie de băutori. Cercetă cu de-a-măruntul ungherele crâşmei: Costache nu era. Il zări pe cumătrul Gheorghe. Intră repede să vorbească cu el.

O duhoare de tutun şi rachiu îi biciui răsuflarea.

— Bună vremea, cumătre! Eşti de mult aici?

— Mulţam!

— Nu l-ai văzut cumva pe băetanul meu?

— Ia, amu am intrat şi eu... Imi pare că stătea de vorbă aici, la cornul cârşmei...

După împleticeala limbii şi după ochii înroşiţi, Tănase pricepu că cumătru-său n'a intrat „ia amu"...

— Atâta am vrut să ştiu!...

Dar n'apucă să iese, căci cumătrul Gheorghe îl cuprinse pe după cap:

— In hai şi fă cu mine o cingiapcă, măi cumătre, nu fugi: mai lasă gospodăritul, să nu te îmbogăţeşti prea tare, hâ, hâ, hâ!...

Crâşma vuia ca un viespar de vorbă ameţită şi râset ca al cumătrului. Tănase privi ungherele. Ascultă puţin, urmând instinctului lacom de noutăţi. La masa din fund, Macarie Calangiu, Pintilie Lupulcanca, pescarul Ion Mămăligă şi alţii vreo câţiva, grăiau care de care mai tare, dând din mâni, fumând, bătând cu pumnul în masă, scuipând ascuţit pe părete, cu feţele înroşite, cu pălăriile pe ceafă şi părul sborşit, căzut pe ochi.

Ca întotdeauna, glasul lui Zaharia Corhan stăpânea pe toate celelalte:

— El să mă înveţe politică?! Un mucos! Cică l-o pus domnii dila Cernauţ mai mare peste băitani, în sat... Ei fac închipe, ei lucrează la temelia bisericii, ei comparativă, ei tăt!... Da'noi, iştia, mai bătrâni, ce? Nu mai sântem buni de nimică? Păi, io am fost doisprece ani premar, măi! Ha! Comparativă, biserică! Parcă noi, iştia, de pe malu' Prutului n'am trăit atâta mar' de vreme fără biserică şi fără comparativa lor! Noi la plug şi la sapă, măi! Vânzarea rachiului şi a soponului îi treabă de jidan, el s'o facă...

Apoi către evreul ce pândea viclean dela tejghea:

— Măi dă o ocă, jupâne, fi-ţ-ar holerca de batjocură!...

Zaharia Corhan, fost timp de doisprezece ani primar, primi încă o ocă de rachiu: a cincia de când a venit. Turnă prin pahare, suduind.

Evreul trăgea cu urechea, ascunzându-şi voioşia. Mesenii

sorbeau cuvintele cu gurile căscate, după ce mai dăduseră peste cap câte trei pahare de rachiu.

Tănase auzia ca prin vis sporovăiala cumătrului, alături. Gândul îi era ațintit la fostul primar.

La o altă masă, câțiva bărbați și o muiere. Toți de pe valea Prutului. (Răscolesc apa după pește, și, venind din târg, se opresc aici și beau. Dar nimeni nu i-a întrebat până astăzi, așa 'ntr'o doară: de unde au bani pentru beție? Că 's săraci lipiți pământului... Iar la Prut nici broaște nu mai sunt de atâta pescărit...)

Tejgheaua era luminată mai tare decât restul încăperii de lampa cu gaz atârnată în grindă.

Burăh, cu pălăria în cap, ședea pe un scaun răzămându-se cu coatele pe tejghea. In spatele lui, un raft cu felurite sticle, caiete, covrigi, șireturi, cârnați și hârtie de prins muște. Ochii i se învârteau vicleni dela om la om. Când la masa fostului primar se aprinse vorba și curgeau înjurăturile și sudalmele, Burăh prinse a clipi voios din cele două perje crăpate sub ochelari și își scobi tiocul nasului, prelung. De câteva ori și-a mutat ochiadele dela masa lui Zaharia Corhan, la Tănase, pe furiș... Iar când acela pomeni de „mucos", Burăh avu o ciudată tresărire; își trase pălăria mai pe ochelari și se ciufuli cu degetele în barbă, nervos.

* * *

In ziua aceea Costache se sili să isprăvească de-cu veme lucrul mai de seamă pe lângă casă. Era rândul lui să stea de strajă la biserică. De când au început să zidească temelia, parcă un duh rău le stătea împotrivă. Ca în ciudata poveste a lui Manole: tot ce clădeau ziua, noaptea se dărâma. Răufăcători îi știrbeau colțurile, îl mânjeau cu noroiu; urmele sălbătăciei se vedeau mai cu seamă în grădina bisericii, unde nu rămăsese acum nici un arbore întreg: crengile desbinate, aruncate pe jos, polog de frunză verde, pietre, bucăți de lemne, pari, toate dând impresia că ar fi trecut pe acolo cine știe ce furtună vrăjmașă!...

Tatăl său, Tănase, deși nepotrivnic, totuș striga adesea prin ogradă că nu admitea ca fecioru-său să piardă vremea

în altă parte decât la gospodărie. A așteptat mult până ce l-a văzut mare și acum, când să-i fie întra'jutor, își petrecea zilele ba cu arcășia, ba la cărămidărie, ba la ziditul bisericii...

Cunoscându-i felul, Costache se furișă din ogradă fără știrea mamei, Iftina, și, cât ai clipi fu lângă temelia bisericii.

Zidițorii plecaseră. Spre mirarea lui, Costache dădu însă de Zaharia Corhan. Fostul primar lovea cu cazmaua în zidul proaspăt. Fulgerele îl demascau, scoțându-l din ascunzișul serii și al arborilor. Costache se repezi la el, dar grămezile de cărămidă îl împiedecară și Corhan, ascunzându-și fața, reuși să se depărteze; sări gardul și fugi în drum. Costache îl urmări Prin lumina tăioasă a fulgerelor, răufăcătorul fugi înghețoșat spre cârciumă.

Alergă cu răsuflarea abia reținută. Privi prin geam înlăuntru. El era acolo. Râdea între doi săteni. Indignarea lui Costache spori când Burăh Hersch se ridică dela tejghea și apropiindu-se de răufăcător, îl bătu pe spate, voios, întinzându-i iarăși o sticlă de băutură.

Clocotind de furie, povesti ce-a văzut celor câțiva flăcăi ce-i întâni la colțul crâșmei. Apoi, spunându-le să rămâe pe-aproape, intră în lăuntru.

Dete bună seara și cuviincios, stăpânindu-și revolta, se îndreptă către Zaharia Corhan.

— Bade, în loc să pui umărul cu noi la muncă, dărâmi? D-ta care ai fost primarul satului?

Burăh Hersch se strecură pe lângă părete și zăvorî ușa pe dinăuntru. Apoi, nu se mai văzu la tejghea.

Costache observă mișcarea, îndată, dar nu înțelese deplin. Indignarea îl sufoca. Dela masa de alături unul dintre săteni îi făcu cu ochiul semn de încurajare. Costache și fără de asta n'avea să dea înapoi. Vorbi din nou lui Corhan:

— Va-să-zică, d-ta dărâmi zidul bisericii de nu se mai vede nici un spor de când lucrăm... Asta trebue s'o știe și poliția, nu se poate ascunde.. Ce, te pomenești pe vremea porfidului dumitale, când alegându-te primar, ai făcut cu satul ce-ai vrut? Acuma ți s'o gătat politica... Fiecare cărămidă îi plăti-o...

Vorba i se curmă în gâtlej căci, în clipa aceea, fu lovit de Corhan cu sticla în cap. Ameți și nu simți când trupul i se lăsă moale la pământ.

* * *

— Cumătre, mânânci scrânghiță ori cârnaț?

Tănase nu simțea foamea. Se ridică de pe laiță și se apropie de fereastră. Întuneric adânc. Poate și ploua, dar nu simțea din pricina vuetului din lăuntru. Reveni la loc. Ascultă atent: o bubuitură înfundată se auzea în preajmă... Nu fulgera. Întunericul de afară curgea atât de des, prin fereastră, în încăperea cu oameni beți, încât lampa cu gaz suspendată în grindă abia se zărea, ca din altă lume...

Iarăș o bufnitură... Parcă lângă el... Se întoarse cu fața într'acolo... Privi încăperea. Mesenii continuau gălăgia. Undeva, parcă în pod, se auziră din nou lovituri ca de pumni disperați. Un răcnet răsbi.

Tănase se cutremură. Privirea i se opri la picioarele mesei: la portița beciului... Se repezi într'acolo.

În clipa aceea, Corhan cu ai lui, se învălmășiră pe porniță numai decât. Vru să dea cu pumnul în trânșii, dar unul i-l prinse din aer. Fostul primar se hlizi scârbav, cu gingiile aprinse ca și fața: „Ha! mai încet, fârtate! Cheamă vre-un sfânt să-ți ajute!"...

Ceilalți râniră în hohot. Tănase smuci mâna și se dădu către ușă, strigând. Corhan apucă un scaun. Observând la timp, Tănase se isbi în ușă și scăpă afară, împreună cu cumătrul său Gheorghe. Zăvorul hurui sec pe dinlăuntru, împreună cu râsete și sudalme. Obloanul curmă dâra de lumină a ferestrei.

Întuneric greu, ca de toamnă.

Păși cătră cornul cârșmei, unde se întretaie cele trei drumuri: spre Prut, spre oraș, și spre casă...

Liniște... Ploua mărunt... Vânt slab...

Gândurile roiau în capul lui Tănase... I se părea, ori?...

— Cumătre, ai auzit?!...

— Ce?

— Se vaietă...

— Unde?...

Scoase laterna din brâu și se trase încet pe lângă zid, luminând înainte. Pereții rânjea hâd sub mulțimea semnelor electorale turnate de bâte muiate în păcură. Geamătul se auzea din ce în ce mai tare.

Acuma era lângă dânșii...

— „Aici!"

Tănase stinse lumina. Se aplecă la ferestruia pivniței. Înlăuntru scâncea un om în primejdie. Tănase se aplecă mai mult. În lumina slabă, văzu jos un boț de straie murdare, svârcolindu-se.

— „Costache!"

Vru să se arunce înlăuntru prin gura beciului. Gheorghe îl apucă de cămașă:

— Vrei să te îngroape acolo?!

Tănase sări totuși prin gârlici, în pivniță. Un poloboc se răstună, vuind, peste celelalte. Sub lumina slăbită a lanternei, mogâldeața în zdrențe abia se zăria. Zăcea în glod... Îl trase la-o-parte. Feciorul răcni, aiurit:

— Vai, vai!... de ce mă bați: frate, de ce mă bați?!...

Din rana capului sângele se istrăvea în țărnă.

Tănase își stăpâni respirația, mușcându-și buzele. Repede sfârtecă o fâșie din poala cămășii și înfășură bine rana ca să oprească scurgerea sângelui. Puse lampa pe un fund de poloboc; se opinti și-l ridică pe fecioru-său în brațe, vrând să-l aburce prin gârlici, afară. Nu fu, însă, în stare. Băiatul, deși mai respira, se îngreuiase ca un mort... Până la gârlici, butoaie.

Prins în brațe, rănitul se văita cumplit; sângele oprit o clipă străbătea prin cârpă. Îngrozit, îl așeză jos și scotând capul prin gârliciu, îl chemă pe cumătrul Gheorghe, să-i ajute.

În lumina lanternei, Tănase îl urni din băltoaca de sânge, apropiind lampa.

„ Costache, sărăcuțul de tine!..."

Acuma vedea bine: fața ciopârțită, capul numai sânge închegat, cămașa parcă n'a fost albă nici odată... Inima încă îi bătea... Îl ridicară unul de către cap și altul de către picioare și-l scoaseră, cu băgare de seamă, afară.

Urnit din amorțeală, Costache se svârcoli bolborosind aiurit două cuvinte; se deslușiră:

— „Mi-i frig!..."

Cumătrul Gheorghe își lepădă sumanul.

Îl înfășurară repede și porniră tăcuți, pe uliță. Rănitul se văită. Ploua în întuneric, mărunt, a toamnă.

Îl duseră în casă și-l așezară pe pat. Îl desvăliră din mințene. Sângele străbătuse cârpele și se închegase pe lâna cojoacelor. Tăietura din piept parcă se mai încleiase la un loc.: nu sângera. Costache ținea ochii închiși. Liniștit...

Iftina, nestăpânită, prinse a boci. Tănase o împinse în lături, molcumind-o. Puse mâna pe pieptul băiatului, în stânga. Inima dormea.

— „Repede o lumânare!"

Iftina alergă năucită, spre dulap, dar îndată se prăbuși, fără putere.

Tănase, cutremurat de sfârșitul neașteptat al lui Costache, ca și când tot sângele feciorului său i s'ar fi aprins în inimă, flacără uriașă, se repezi afară... Îi venea să strige, să-i știe toată lumea cumplita nenorocire...

Ici, colo, un lătrat de câne răspundea la binețele buciumaie de cucoși.

Tănase alerga cu răsuflarea tăiată de desnădejde.

Ploaia încetase. Doar vântul ceva mai tare, îi alerga în potrivă.

Tâmplele îi ardeau de prea multă bătaie a inimii...

* * *

Într'un târziu când se zorea de zi, din locul unde fusese crâșma lui Burăh Hersch, viespar de rele, se înălța acum, spre cer, o văIvătaie mare, luminând peste case și grădini...

Tot satul era adunat în fața vârtejului de foc, cu mânile încrucișate a groază și a mirare.

Un timp pluti în aer iz de stârv pârlit; dar mai apoi, prăbușindu-se pereții și adâncindu-se jarul spre temelie, unde cursese sângele creștinului, se umplu împrejurimea cu miros de tămâe, ca un altar.

GEORGE ANTONESCU

ALAI DE CIORI

Nesfârșită punte vie
Leagă zările de plumb
Deșirând melancolie
Peste lanuri de porumb.

Cu pumnale lungi de larmă,
Răsucite în urechi,
Tâmpla liniștii o darmă.
Pe ruini de svonuri vechi.

Și prin ziua zgribulită,
Pare-alaiul maladiv
Calea robilor, zărită
Într'o poză 'n negativ.

IOAN CÂRDEI

AUTUMNALĂ

Vis târziu, mai bate încă la ferești
Aur peste zările-amintirii, aur, aur,
Unde ești domniță slovă, unde ești?

Nu e timp și tare ți-am dus dorul — soare.
Fecioare clăi, pe toamnă 'ngândurate,
V'aud prin noapte ultimul sărut de pe ogoare.

Voi îngeri frați, voi stele amante blonde,
În a căror brațe am visat altă dată fericit,
Ce triste-s astăzi cerurile — lanuri vagabonde.

Veniți, veniți iubiri, cu aurul din taina omenească,
Să 'ngenunchem la răscruci de cocori și poeme,
Rugându-le, din drum, o clipă măcar să oprească.

GEORGE TODORAN

SINGURĂTĂȚILE

Singurătățile prietene 'mi tind mâna ...
Nespusul dor de ele îngenunche.
E parcă mai curată aici țărâna
Și florile-s mai proaspete 'n mănunche.
Iar zarea, atât cât ochiul meu cuprinde,
Imi răcorește tâmpla de arșiță.
Din fiecare frunză se desprinde
O șoaptă sau un zâmbet de domniță ...
Arar un vultur slava o despică
Și sborul rândunicii o trezește
Din reveria care se ridică
Din inima pământului ce se 'mplinește.
Și Timpul trece cu suita lui
De clipe calme fără stăvilar ...
Senine flori ale cuvântului
Și'ntind răzorul fără de hotar...

ADELINA I. CÂRDEI

FINAL EROTIC

Lent liniștea își suie albastrele volute
Prin nervii noștrii narcotizați de vis...
Ventuzele iubirii pe-aproape s'au deschis,
Adulmecând prin sânge chemări necunoscute

Timpul și-a frânt fantastica punte și 'nchis
In găoacea sălbaticei patimi născute,
Ochiul nu prinde decât interstiții rotunde, crescute
Lângă țărmul trupului tău de cais.

Hipnotizat sărutul a 'ncremenit pe buze...
Trecând inconsistente, în spiralări confuze,
Vâslesc prin sânge rar demonice lopeți.

A înflorit și crinul întâielor tristeți...
Doar umbra se ridică spectrală pe pereți
De lângă trupul cald cu ten de andaluze.

GEORGE PĂTRĂUCEANU

Idol năruit

De ce s'o fi răzlețit Pintilie Firu aici, tocmai în capătul ist de țară? Din multe motive, pe care și le enumăra el însuși, de câte ori citește „Universul", și găsește vreo informație, cât de prizărită, despre orășelul lui natal.

Deabia își luase licența în drept, când a plecat de sub „aripile ocrotitoare ale familiei". Își aduce și acum aminte cu câtă ironie vorbea de aceste „aripi ocrotitoare" și cu câtă grabă a plecat să-și croiască singur drumul în viață. Îi era teamă că o să-l sufoce această ambianță călduță a familiei de mici burghezi, din cel mai obscur orășel de provincie. Era tinerețea dornică de evadare, care bravează și riscă orice aventură; ea l-a împins să fugă din acest cuibar de cloșcă, — cum îi spunea cu dispreț pe atunci târgului natal, ascuns între dealuri acoperite de podgorii și păduri.

Ei, coane Pintilie, ce ispravă așa mare ai făcut în treizeci de ani, în acest oraș plin de zgomot, de praf și de oameni străini? Nu era mai bine să fi rămas în căsuța părintească dela poalele Coțoiului? Dar nu, n'a vrut să rămâe acolo, căci mereu i se părea că dealul ăsta țugueat e ca o căciulă fumurie, gata să-i cadă peste ochi: mereu era revoltat că-i acopere orizonturile largi; mereu îi era o piedică a zborului larg de gând și faptă... Și care-i sunt realizările de gând și faptă, acum, când își face bilanțul, după treizeci de ani dela evadarea din cuibul orașului natal?

Domnul Pintilie Firu află astăzi din „Universul" că, în urma infiltrațiilor de izvoare și a ploilor abundente ale primăverii acesteia, dealul Coțoi, din târgușorul lui, a lunecat frumos la vale și a umplut râpa, astupând și pârâiașul dela poale.

Citind vestea asta care-l indispune, Pintilie Firu are credința că, dacă ar fi rămas acolo, dealul n'ar fi lunecat dela locul lui.

Dealul Coțoiului, cu drumeagurile lui în hleiul uscat, îi apare clar în minte acum. Aici era locul de refugiu, când „o ștergeau" dela orele de latină și matematică: aici au fost

încercate primele țigări șterpelite de-acasă; aici s'au rătăcit primele idile... Primele lui idile! Vorba vine, căci prea multe aventuri sentimentale nu a avut Pintilie Firu. Fusese cam „sălbatec", adică îi plăcea să-și ia o carte și să se afunde în hățișurile Cotoiului, singur-singurel.

Ce gust mai avusese și nașu-său ca să-l boteze Pintilie! Se poate îndrăgosti o fată de cineva pe care-l chiama Pintilie? De ce nu i-au pus și lui numele de Romeo? Altfel sună Romeo Adamiu, nu-i așa? Pe când Pintilie este un nume trist, poate fiindcă onomastica lui e de sfântul Pintilie Călătorul, când se călătorește vara. De câte ori și-a sărbătorit ziua numelui, de-atâtea ori avea presimțirea brumelor și ploilor toamnei care se apropie.

Putea el să scrie cele mai bune compoziții la limba română, dar dacă-l chema numai Pintilie Firu al contopistului dela Primărie, degeaba era, căci tot numai opt căpăta. Altceva ar fi fost dacă l-ar fi chemat și pe dânsul Romeo Adamiu! Ar fi avut „freza" bine pomădată și dunga perfectă la pantaloni, ba și zece la lucrările cele mai mepte. Ei, atunci altfel ar fi mers lucrurile și cu Liliana, fata domnului Prefect. Dacă ar fi fost măcar fecior de primar sau fecior de bani gata, ca fiifizonul de Romeo, dumneaei n'ar mai fi fost atât de năzuroasă și cu nasul în vânt. Și versurile lui, scrise cu atâta zbucium ascuns, pe toate coclaurile Cotoiului, n'ar mai fi fost declamate la urechile aristrocratice ale domnișoarei Liliana de Romeo Adamiu, ci de dânsul, de Pintilie Firu. Și, poate că atunci, nici numele acesta nu i-ar mai fi sunat atât de vested și plebeu gratiasei dudui!

Camee modelată pe fundalul albastru al dealului Cotoi, astfel i-a rămas pentru totdeauna încrustată în suflet.

Liliana trecea mlădioasă, cu rochia de mătasă lipită de formele trupului, cu pletele fluturându-i în vânt. Era mai înaltă decât dealul, care se pierdea în zare. Ea trecea pe stradă, ca o zeitate a furtunii pe care o domina. Mic și neînsemnat, Pintilie Firu a rămas nemișcat, în admirație. Zeitate a dealurilor și a furtunilor, a purtat-o în suflet ca pe un idol.

O singură dată, Pintilie Firu a rămas singur cu Liliana și atunci a încercat să se revolte împotriva idolului. Ironia celui nebăgat în seamă s'a revărsat caustică. Era mai mult o autoflagelare a sufletului său, în care se furișase fără voie un idol, căruia nu vroia să i se închine.

— Am auzit că scrii versuri.

— Da, am naivitatea de a scrie versuri.

— De ce socotești asta naivitate?

— Pentru că nu am destulă abilitate de a trece la proză, socotind poezia numai ca un intermediar și un divertisment.

— Ți-e teamă că iei poezia prea în serios?

— Mi-e ciudă numai că n'o pot face ofrandă prozei vieții. Căci proza vieții nu o cuceresc creatorii poeziei, ci numai papagalii ei.

Discuția a fost întreruptă aici. Erau într'o excursie studențească și un grup, din care nu lipsea Romeo Adamiu i-a despărțit.

Dar luni de zile, fiecare cuvânt spus atunci a fost cântărit, fiece replică lua proporții oratorice în mintea lui Pintilie Firu. Avalanșe de nuanțe ironice și sentimentale, declarații de dragoste, patetice, se asociau volubil, deveneau vârtejuri în creerul surescitat al modestului poet. Dacă ar fi spus așa și nu alt fel, dacă ar fi zâmbit sentimental și nu ironic, dacă... Un lung șir de dacă, se termina cu unul interogativ:

— Ei, ce-ar fi fost dacă ar fi fost așa și nu altfel?

Aici toate presupunerile lui Pintilie Firu se întrerupeau, privindu-și sceptic în suflet cameea sculptată pe fundalul albăstrui al Cotoiului:

— La ce bun toate presupunerile, dacă pe tine te cheamă Pintilie Firu, feciorul contopistului dela Primărie!

Cu dalta satirei a căutat Pintilie să nimicească idolul cu siluetă de camee. A scris lungi poezii ironice, dar prea aveau iz eminescian și de aceea le-a rupt furios.

Pe cărările întortochiate ale Cotoiului, a întâlnit la brat pe Romeo și pe Liliana. Asta era o profanare a olimpului sin-

gurătății lui creatoare. Pintilie Firu a scris patrulele rimate și nu a dormit nopți de-a-rândul.

Atunci a citit din nou „Romeo și Julieta" lui Shakespeare și a găsit-o complet stupidă.

Coțoiul i-a părut o căciulă gata să-i cadă pe ochi: îi ascundea zările, îl înnăbușea. Târgușorul acesta păcătos, înghesuit între dealuri, casele ca niște chichinețe, oamenii prăfuiți, totul îl revolta.

Când a aflat că Romeo se însoară cu Liliana, Pintilie și-a luat geamandanul și-a plecat, cât mai departe. Dar cameea încrustată pe fundalul Coțoiului a dus-o cu dânsul. O zvârlea pe fereastra trenului, însă atunci când închidea pleoapele, ea venea tiptil, se așeza alături pe bancă și-i zâmbea ironică:

— Unde fugi, Pintilie? Unde fugi?

In cel mai de Nord oraș al țării, Pintilie Firu a făcut treizeci de ani avocatură. Dar mai ales a făcut versuri: s'a specializat în satire și epigrame.

Puține dintre ele au apărut prin reviste provinciale. Când te cheamă Pintilie Firu, ar trebui să scrii cel mult elegii. De aceea satirele și epigramele lui nu erau gustate și cele mai multe ajungeau la coș. Deși a încărunțit, nu a putut să nimicească din suflet idolul cu siluetă mlădioasă de camee. Din pricina acestui idol n'a putut, de sigur, nici să se însoare: prea îl fascinează ca un sfinx și prea îi nimicește orice avânturi sentimentale. Și-apoi, când te cheamă Pintilie Firu, ce femee se mai poate îndrăgosti de tine?

Pintilie este cărunt, poartă ochelari, scrie satire chilometrice și trăește singuratic.

Când a citit în „Universul" despre surparea Coțoiului, nu i-a venit să creadă. Coțoiul era parcă un substrat al sufletului său. Numai el, Pintilie Firu, cu satirele lui, el e de vină că s'a dărâmat dealul copilăriei și tinereții lui. I se clătina întregul suflet: simțea alunecări de straturi, răsturnări și huruituri adânci. Nu, asta nu-i cu putință. Trebue să vadă la fața locului. Toată noaptea s'a frământat. A doua zi a plecat spre târgul natal.

Când a ajuns, casele i-au părut și mai darapanate, oamenii și mai prăfuiți. A alergat să caute Coțoiul, dar nu l-a mai găsit ca o căciulă fumurie, gata să cadă peste ochi: era ca o pălărie pleoștită. Nu i-a mai găsit nici cărările, nici gardurile de rourușcă, nici tufișurile de porumbele care-ți fac gura pungă, nici lăstărișul des al rediului unde își ascundea singurătatea. Totul era răsturnat, totul dispăruse în crăpături adânci. Se mai vedeau vârfuri de copaci sau rădăcini răsturnate.

A umblat buimac peste dealuri, a umblat buimac printre oameni și n'a mai cunoscut nimic. Totul fusese răvășit: nu mai cunoștea pe nimeni și nimic.

Tot mai mult era încredințat că dacă rămânea aici, în bojdeuca dela poalele dealului, Coțoiul nu s'ar fi prăbușit, îngropând pe toți oamenii de altă dată, îngropând tot trecutul lui. Dărâmări lăuntrice îl trăgeau și pe dânsul spre pământ. Pe umeri îl apăsa nu știu ce povară. Gârbovit, se îndreptă spre singura bancă din „parcul" târgului. Altă-dată parcul era deschis numai Dumineca. Acum portița era putredă și scoasă din țâțâni. Aici săreau ei noaptea și încercau gustul primelor țigări clandestine.

S'a așezat pe bancă, la umbra teilor. E cald și liniște. Din apele sufletului se încheagă fantome: pe fondul albastru al Coțoiului se conturează alb, mlădios, un trup de fată... Întinde mâinile, să-i mângâe umerii, să-i cuprindă mijlocul. Pintilie Firu constată cu tristețe că atâta amar de vreme a luptat cu idolul interior și nu l-a putut doborî.

Îl copleșește tristețea ca o ceață. Negura anilor îl apasă. A umblat în întuneric și singura lumină, după care a alergat, cu ură și patimă, a fost un idol himeric...

Lângă bancă, s'a oprit o bătrână slăbuță, cu părul alb. Era cu un copil de mână:

— Permiteți să stăm?

Când i-a privit ochii, Pintilie a rămas fâstâcit, nestiind ce să spue.

Lângă dânsul era copilul, cu ochi albaștri, cu păr buclat:

— Cum te cheamă? L-a întrebat, ca să spue ceva.

— Mircea Adamiu.

— E nepotu-meu, interveni bătrâna.

— L-am cunoscut pe Romeo Adamiu. Am fost colegi.

— L-aţi cunoscurt pe barbatu-meu? E mort de doi ani, într'un accident...

Va să zică aceasta era Liliana. Ii privea faţa plină de încreţituri, ca o coală de hârtie boţită; mâinile îi tremurau puţin; pe nas se cunoştea urma ochelarilor. Ce curios! Aceasta era chiar Liliana, un idol pe care acum putea să-l atingă cu mâna, cu care putea să vorbească. Cum pot idolii să vorbească, să aibă dinţi falşi, faţa aşa de boţită şi să poarte şi ochelari?

Dar el, Pintilie Firu, nu-i tot un idol ştirb, cu faţa boţită şi cu ochelari? Cum de au îndrăznit aceşti idoli hâzi, de acum, să ia locul celor de altădată? Nu, desigur că e numai o confuzie. Intre aceste două mumii de acum, care stau pe bancă şi discută, şi între cei doi tineri de odinioară nu-i nici o legătură. Oare ea îşi mai aduce aminte de Liliana şi de Pintilie Firu cei de demult? N'ar fi de mirare să nu-şi mai amintească nimic.

— Vă mai aduceţi aminte de unul Pintilie Firu? întreabă el ca despre o persoană cu totul străină.

— Da, da, mi-l aduc aminte. Era unu' cam sălbatec şi cam poet. Imi făcuse şi mie nişte poezii, pe care mi le recita în glumă răposatul bărbatu-meu. Noi cam râdeam de versurile lui. Ce s'o fi făcut cu dânsul?

— E mort şi el de mult, răspunse indiferent Pintilie, ca despre cineva cu adevărat mort.

— Păcat de el, că de altfel era băeat de treabă, numai puţin cam scrintit. Dumnezeu să-l ierte!

— Intr'adevăr, era cam scrintit, repetă Pintilie mecanic.

Greoi, se ridică de pe bancă, îşi luă rămas bun şi plecă. încovoiat din spate.

Ieşind din grădină, îi apăru dinaintea ochilor dealul Cotoilului, ca o pălărie pleoştită.

In suflet simţi un gol şi un huruit de idol năruit.

AUREL VASILIU

ORELE ARD

Orele ard în palmele de-azur
ale îngerului nostru festiv —
chenare înflorate prind contur
cu ochii Domnului încondeiaţi, — motiv.—

Turle mari se'nalţă spre cer,
zările-şi pleacă frunzişurile lin;
gândul trâmbiţează veşnicii în efemer.
...Orele ard lângă-al vremii festin...

Curcubeele cuprind păduri şi se pleacă
peste furnicarul târgului, înviorat.
Limpede nu s'alege cântecul şi truda
şi simţim inimile lumii sub pas cum ne bat...

Şi totuşi, uneori se turbură 'n noi
visurile şi ne frământă, ne dor:
Ingerul îşi simte palmele slăbite şi moi,
Orele mor...

DRAGOŞ VICOL

LA POARTA AŞTEPTĂRILOR

Să rup din grădină floarea albă,
Noaptea, către zori m'am furişat.
Şi mi-am pus-o 'n păr, podoabă.
Şi m'am dus apoi în lume,
Singură
Fără aur, fără nume.
Totu' aveam de cucerit!

Imi râdeau soarele, oamenii, pietrele
Şi credeam.
Urcam din fugă treptele;
Destinul vieţii furiş mi le 'nşira în salbă.
In păr purtam
Cea mai frumoasă floare albă.
Am ajuns aşa la, poarta solară de aur
Mare, grea, ca'n cântec de Nibelung.
Mă gândeam să caut un meşter faur,
Dar apoi, timidă, am bătut,
Trist răspunsu-mi-a ecou lung:
Niciodată suflet pe aicea n'a trecut.

Aşteptam... am aşteptat;
Nu ştiu cum şi nu ştiu cât.
Ştiu doar că răsărise luna
Când, săgeată m'am hotărît
La poarta de argint să bat.

Acolo am lovit impetuos,
Căci viaţa în clocot în vine-mi pornise,
Şi-am aşteptat.
Dar vai urzeam visul frumos:
Nici poarta aceasta nu se deschise,
Şi 'n spre alte aşteptări am plecat.

Intr'un târziu am bătut la poarta neagră de lemn,
Dar n'am mai stat s'ascult vre un semn,
Ci, obosită, zmulgând petală cu petală,
Floarea albă şi fatală
Am dat-o vântului...

OLTEA PUŞCARIU

Pe urmele vremii

† **Christea Geagea.** — Cine, — dintre cei ce nu-l cunoşteau, — ar fi crezut că glasul domol şi pasul uşor, aproape aerian, al profesorului de dialectologie de la suspendanta Universitate cernăuţeană, au aparţinut cândva unui erou care cutreera inunţii Pindului cu flinta în spinare şi pe care stăpânirea grecească l-a osândit la moarte?

A venit în Bucovina, unde s'a... bucovinizat complet, dăruindu-i întreaga lui energie aromână, încadrată perfect în spiritul de luptă tăcută, dar tenace, a românismului din Bucovina austriacă. Catedra universitară a cinstit-o cu savantă temeinicie. Lucrările lui: „Dialectele române", „Elementul grec în dialectul aromân" şi altele mai mărunte, sânt definitive. Dar profesorul Geagea a fost şi un povestitor, dăruit cu gust ales, aşa cum ni-l tradează cele câteva schiţe, scrise în dialect şi tipărite în revistele cernăuţene „Junimea literară" şi „Făt frumos"

A murit senin, în plină putere de muncă şi a dus cu el în mormânt încă o bucăţică din Bucovina de ieri, modestă, resemnată şi dârză.

* * *

Arcăşiile bucovinene, a căror muncă, de la înfiinţarea lor şi până în clipa prăbuşirii Austriei, a contribuit în largă măsură la menţinerea conştiinţei româneşti în satele din Bucovina, conştiinţă care a fost cel mai puternic suport al Unirii din 1918, — au fost silite de vitregia împrejurărilor să-şi înăbuşe în ultimii ani, viaţa, sub tăcere şi lipsă de activitate. Abia serbările Unirii din anul acesta au îngăduit arcăşiilor să-şi manifeste existenţa colectivă. Delegaţii de arcaşi din toate judeţele bucovinene, plus judeţul Botoşani, cu steaguri şi în pitoreasca lor ţinută reglementară au participat la aceste serbări. Cu acest prilej arcăşiile prezente şi-au ales şi un comitet central, alcătuit din d-nii F. Doboş, preşedinte şi S. Coroamă, V. Doboş, T. Mihăiţă, C. Burlă, V. Streangă, E. Rodeanu, I. Sârghie, G. Berciu şi L. Şandru membri. In acelaş timp arcăşiile au hotărît unanim, afilierea lor Societatea pentru cultură, sub a cărei oblăduire vor putea în viitor, să-şi desfăşure activitatea nestingherite.

* * *

„Prietenii istoriei literare" au organizat la Bucureşti un ciclu de şedinţe publice, din programul cărora desprindem una (a d-lui prof. P. V. Haneş) despre „Scriitorul bucovinean Liviu Marian". La un an după isprăvirea chinuitei vieţi a gingaşului Liviu Marian, reamintirea scrisului său este o datorie, de care va trebui să ţinem seamă mai ales noi, cei din mijlocul cărora a pornit.

Duduia Profirița Sadoveanu anunță prin gazete că mai scrie o carte. Mă rog: scrie sau traduce? Am vrea să fim lămuriți. Iar dacă traduce o rugăm să nu fie prea distrată și să nu uite a nota pe copertă numele autorului străin din care a tradus, cum s'a întâmplat în cazul „Naufragiaților din Auckland". Ca măsură de precauție, vom atrage atenția d-lui Augustin Z. N. Pop, să fie cu ochii în patru.

* * *

Pro domo. — Un cotidian ale cărui porniri stângace sânt notorice și nu de dată recentă și, alături de acesta, — altă jumătate de cotidian, — amândouă din capitală, — ne preacinstesc, de la o vreme, cu atenția pe care obișnuesc să o aibă precupețele, față de lumea ce nu vrea să le cumpere marfa. Cunoaștem anumite supărări și nu sântem așa de haini la suflet, să nu înțelegem că ele pot provoca fiere. Dar aceste supărări nu pot interesa cetitorii și prin urmare nu au de ce a fi discutate aici.

Vrem doar să se știe un lucru: oricât am deschide paginile acestei reviste scrisului de toate culorile estetice, — fiindcă împrejurările în care aparem nu ne îngăduie să ne îngrădim într'un anumit sistem de dogme artistice, cum poate cei mai mulți dintre noi ar dori-o, — nu ne vom deschide niciodată inima pretențiosilor ridicoli, cari socot că literatura română, ca valoare universală, de la ei pornește.

Și preferăm să ne închinăm „postamentului de tinichea" al gloriei lui Eminescu și „opaițelor" de „târcovnici" ale lui Coșbuc, Brătescu Voinești și chiar „naftalinei" din pastelurile lui Alecsandri, decât cotcodăcelilor de găini sterpe ale diversilor caraioni ale căror „proecte lirice" pornesc așa.

Pomilor, am să scriu o carte cu voi
— Orașu-i mâncat de omizi și manifeste —
Am cumpărat hârtie, țuică și teste
Din str. Clementei Nr. 2
Sub tâțele serii ca o geometrie sumară, etc. etc;

apărute în „excelentul caiet de literatură Meridian despre care n'a vorbit rău încă aici un om inteligent" după cum ne informează jumătatea de cotidian în chestie, acelaș „Meridian" în care un geodumitresc își versifică o aventură vilegiaturistică după cum urmează:

Imi aduc aminte de dinții ei...
Deși erau galbeni, aveau ceva din perfecția unui știulete de porumb...
Ei, dar cât te poți iubi cu o fată
Care e țărancă și n'are decât paisprezece ani!...

Am mai vorbit în această revistă despre „Meridian" atunci când un „adoloscent înșelat", (care împreună cu caraionii și geodumitreștii scriu și la gazetele susmențiunate) scuipa de pe prispa „Meridianului" în obrazul lui Vlahuță, Zamfirescu, Pillat, Blaga și alte „fantose sulimenite"

ale literaturii noastre. Argumentele contrarii nu ne-au convins, pentrucă după realizări ca cele de mai sus, nimic nu ne îndreptățește să credem că „postamentul de tinichea" al lui Eminescu rezistă mai puțin decât postamentul de... ce-o mai fi, ale lui Ion Caraion, Geo Dumitrescu, Marin Sârbulescu și alte asemenea glorii ale literaturii universale.

* * *

Almanahul ziarului „Timpul" a răsărit cel dintâi pe piață anul acesta.

Și în bibliografia românească din toate provinciile calendaristica cunoaște tradiție. Pentru o anumită categorie de cetitori, almanahul rămâne un îndreptar și uneori singura punte de legătură cu litera tipărită. De aceea el face parte din categoria de tipărituri la care probitatea scrisului trebuie să fie o condiție.

Almanahul „Timpului", se vrea ghid în multe și variate domenii. Are și un capitol despre mănăstirile din România. Nu ne-am oprit să verificăm exactitatea tuturor informațiilor din acest capitol, dar cu privire la mănăstirile bucovinene am constat, din fuga răsfoielii, următoarele mărgăritare: 1) un clișeu a cărui inscripție este aceasta: *„Mănăstirea Zamca (Putna), 2)* Mânăstirea Dragomirna e situată în jud. Rădăuți și adăpostește moaștele Sf. Ion cel Nou!, 3, Mănăstirea Humorului se cheamă Gura Humorului.

Almanahul „Timpului" mai dă și rețete de bucătărie și sfaturi medicale. Fiți atenți, să nu vă otrăviți! *D. V.*

* * *

Meșterul nostru. — Pentru cât rotunjește în materialul brut talentul lui *Ion Cârdei,* recunoașerea s'a oprit încăodată, admirativă, dealungul galeriei sacre dela Liceul Militar „Ștefan cel Mare", în fața celor trei busturi: al Regelui Nostru Mihai, al Conducătorului și al Eroului-sublocotenent Marius Dumitrescu, care i-a și fost sculptorului învățăcel până 'n 1938.

Interpretarea artistului, încurajat cu bune înlesniri în începuturile lui de către Nicolae Iorga și Vasile Pârvan, care i-au deschis căile Italiei, se grefează spațiului de omagiu și cele trei dovezi din urmă — lucrul său de peste vară — îi întăresc prestigiul de cel mai valoros dăltuitor al Bucovinei.

Iar pe zidul dimpotrivă, alt atestat al măestriei: panourile Voevozilor cu hrisov în duhul *Țărei lui Cârdei:* Descălecătorul, Alexandru cel Bun, Ștefan Voevodul Creștinătății, Rareș, Cărturarul Dimitrie Cantemir și Mucenicul Grigore Ghica, horă de icoane veselite pe culori aprinse în cea mai neaoșă față de frescă.

Asemenea la toată munca fără galbeni, arta lui Cârdei, ca și a

truditorilor vechilor mănăstiri bucovinene, anonimii dăltuitori și zugravi rămași doar în ființa operei, este prinos primit la cer și înfrânge trufia lutului.

* * *

Teatrul „Muncă și Lumină" cernăuțean. — In preliminarul teatrului muncitoresc din Cernăuți, inaugurat într'una din ultimele seri ale lui Octomvrie, trebue păstrate pasiunea pentru scenă a îndeajuns-talentaților *George Podaru* și *Costin Cristel* — directorul noului așezământ; credința fără osteneli că se poate face totul pentru lucrători a bunului părinte *Nae Popescu*, precum și concursul Directoratului Muncii din Guvernământ prin d-l *Al. Magâlea*.

Teatrul *„Muncă și Lumină"* ține loc stagiunei oficiale, care, încă din toamna 1941, a rămas dorință neîmplinită. Este singura suplinire a unui Teatru Național cernăuțean și-i cunoaștem greutățile de ordin material cu care organizatorii iau în piept vremea.

Iar alegerea *„Zorilor"*, pentruca prin omagiul de reamintire a trei zeci de ani dela răposarea lui Șt. O. Iosif să-și adune din trecut puterile drumului, s'a făcut din acel gând cinstit, întreg, bucovinean, care este dela sine laudă *lucrului idealist*.

Augustin Z. N. Pop

CĂRȚI ȘI REVISTE

Mihai Eminescu, *Gedichte übersetz von Laurent Tomaiagă*, Cernăuți 1943, Edit. „Mitropolitul Silvestru". — Dorința noastră de a integra opera lui Eminescu în lirica universală este veche. Curând după apariția geniului s'a gândit la acest lucru regina poetă Carmen Sylva, care în colaborare cu amica ei Mite Kremnitz a făcut cea dintâi încercare de a-l face cunoscut literaturii universale în limba germană. Apoi au urmat multe alte încercări în aceeași limbă și în limbile franceză, italiană, engleză etc. Nu știu în ce măsură am izbutit în această privință în diferitele literaturi europene, dar în general încă nu putem fi mulțumiți. Marele nostru poet nu e mai prejos de stelele de primul rang ale literaturii universale și totuși încă nu și-a dobândit locul care i se cuvine. Singura cauză este lipsa unor traduceri complete și adecvate din punct de vedere artistic. Bunele intenții ale unor instituțiuni cari oferă fonduri, ca și cele ale unor scriitori cu dar poetic mai modest nu sunt suficiente. Eminescu trebue tradus de către poeți dacă nu congeniali, atunci cel puțin remarcabili. Aceștia trebue să fie capabili să transmită literaturilor străine opera lui Eminescu cu fondul sufletesc nestirbit și nedeformat, într'o formă artistică perfectă.

Bucovinenii, dintre cari mulți au cunoscut limba germană în toate profunzimile, au fost foarte indicați să realizeze această îndatorire națională. Dintre Românii bucovineni dela cari am fi putut aștepta acest lucru cei mai de seamă au fost Iancu Lupul, contemporan puțin mai în vârstă al lui Eminescu, care a trăit o viață lungă și a scris în tinerețe versuri foarte bune în limba germană și Ionel Calinciuc (1858—1934), contemporan mai tânăr, care s'a evidențiat și mai mult ca poet german („Traumland", Wien, 1933). Ei însă poate că nici nu s'au gândit să-și asume greua însărcinare. A încercat prozatorul Emanoil Grigorovița și s'a dovedit a fi un bun versificator german, dar, după ce a publicat o broșură cu traduceri din poeziile lui Eminescu, n'a continuat.

De curând a apărut în Cernăuți un volum masiv cu 83 de poezii traduse din marele poet de către d-l Laurent Tomaiagă. Titlul: *Mihai Eminescu, Gedichte, Erster Band*, arată intenția autorului de a ne da opera lirică întreagă, cuprinzând și lucrările posturne. In volumul apărut se găsește Luceafărul, cele cinci Scrisori, Impărat și proletar, Strigoii, Rugăciunea unui Dac, Glossa, Călin, Cugetările sărmanului Dionis etc. Volumul se deschide cu „Rugăciune" (Gebet) și se încheie cu „La arme" (Holt Waffen!). Lipsesc mai multe dintre poeziile adolescenței (La moartea lui Aron Pumnul, călărire în zori etc.) cari sunt rezervate împreună cu postumele pentru volumul al doilea.

D-l profesor Victor Morariu scrie o prefață, în care-l recomandă pe traducător și atrage atenția asupra ocupației d-lui Tomaiaga cu muzica, din care se pare că a răsărit predispoziția și îndemnul. Intr'adevăr în bogăția vocabularului german și în avântul ritmic se observă nota muzicală. Iată acel andante solemn cu care începe Scrisoarea întâia („Când cu gene ostenite sara suflu'n lămânare") în traducerea germană care o avem în față.

Wenn mit müden Wimpern abends ich das Licht zu löschen pflege
Kann die Uhr allein nur folgen auf der Zeiten langem Wege;
Hat man aber die Gardinen im Gemach beiseit geschoben,
Giesst der Mond dann über alles wonnevoll die Glut von oben
Aus den Nächten der Erinn'rung holt er ganze Ewigkeiten
Grosser Schmerzen, die wir fühlen, alle, wie in Traumesweiten.

Volbura vânturilor și a valurilor din poezia duios-meditativă „Dintre sute de catarge" e redată în traducerea d-lui Laurent Tomaiagă astfel:

Von den Hunderten von Masten
Werden wohl wieviel zerschellen
— Fern vom Strande — ohne Rasten
Wirbelwinde, Wirbelwellen?

In general d-l Tomaiagă caută să reproducă textele în forma ritmică și strofică a originalelor și nu se abate prea mult dela cuprinsul lor de idei și imagini, decât acolo unde îl silesc congruențele rimei.

D-l Tomaiagă a pus mult suflet în opera aceasta şi nu vom ezita să ne exprimăm admiraţia pentru ardoarea sfântă cu care a muncit mulţi ani condus fiind de mirajul unei lucrări importante care să-i încoroneze actvitatea de intelectual.

N. T. A.

* * *

N. N. Munteanu: *Nuvela şi Romanul românesc peste hotare.* Editura „Thesis", Sibiu 1942.—Cu multă satisfacţie constată Maiorescu faptul că „tânăra literatură română a fost în stare să dea bătrânei Europe prilejul unor emoţiuni estetice din chiar izvorul cel curat al vieţii sale".

De atunci, au trecut mai bine de şase decenii, fără ca cineva să se fi ocupat, în mod stăruitor, de ecoul ce l-a trezit literatura română în străinătate, fără să fi întocmit un inventar al scrierilor literare române traduse şi care, alături de bibliografia românească a lui Gh. Adamescu, să întregească oglinda manifestărilor româneşti în domeniul literaturii.

Această lipsă vrea să o împlinească — în parte — d-l prof. Nicolae N. Munteanu în scrierea sa: Romanul românesc peste hotare.

Încercarea nu e uşoară, mai ales în împrejurările neprielnice de azi, când asupra tipăriturilor din streinătate se pot afla atât de greu relaţiile necesare, absente, în cele mai multe cazuri chiar în biblioteca Academiei.

Decât să lase fără informaţii pe eventualii cercetători, autorul a preferat să ne dea măcar„ o bibliografie mutilată" după cum însuşi spune.

In astfel de condiţii nu vom aştepta o „bibliografie vastă a operelor apărute în alte limbi", aşa cum ar avea pretenţia subtitlul pus pe coperta broşurii. ci, mai degrabă, o contribuţie la bibliografia românească, aşa cum, modest, îşi intitulează Gh. Adamescu bibliografia sa. Şi aceasta cu atât mai puţin, cu cât înţelegem perfect greutatea cu care d-l N. Munteanu a trebuit să lupte, nu numai în căutarea operelor traduse recent, ci chiar şi a traducerilor mai vechi, cum sunt, spre exemplu minunatele traduceri apărute în *Universal Bibliothek,* ca *„Sünde und andere Novellen und Skizzen"* din Caragiale din care ne-am adăpat setea de carte românească şi de limbă germană a adolescenţei şi pe care autorul nu le pomeneşte, tot aşa cum nu aminteşte de traducerile în franţuzeşte din Caragiale, menţionate în bibliografia lui Adamescu, sau alte traduceri din scriitorii moderni ca Damian Stănoiu în italieneşte etc.

Autorul se ocupă în amănunte numai de scrierile în proză, lipsindu-ne astfel de repertoriul traducerilor operelor poetice în versuri.

In consideraţiile introductive la această bibliografie, autorul face o serie de constatări interesante în privinţa proporţiei traducerilor din poezie şi proză, a bilanţului traducerilor în diferite limbi etc.

Le notăm aici pe rând. Astfel D-sa spune că: 1) traducerile poeziilor lirice predomină faţă de cele epice—traducerile lui Eminescu, de exemplu, fiind remarcabile faţă de acelorlalţi poeţi, — pe când traducerile de opere

dramatice sunt disparente; 2) traducerile scrierilor în proză sunt, atât cantitativ, cât şi calitativ mai abundente, decât cele în versuri; 3) literatura populară s'a tradus mai mult în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, chiar înainte de apariţia colecţiei lui Alecsandri; 4) o creştere simţitoare a traducerilor de literatură cultă avem de înregistrat de pe la 1928 încoace; 5) literatura noastră, fie cultă, fie populară a interesat mai mult pe Germani: cele mai multe cărţi literare româneşti le aflăm traduse în limba germană, de Germani autentici şi tipărite de preferinţă în Germania sau în oraşe cu populaţie germană din Transilvania şi Bucovina; în schimb, bilanţul relaţiilor literare franco-române e puţin satisfăcător şi aceasta, după cum afirmă unii Francezi, din cauză că România nu a făcut niciun efort spre a-şi face cunoscută literatura sa — chiar traducerile existente fiind făcute, în majoritate de Români: cam în acelaşi fel se prezintă scrierile traduse în englezeşte; excepţie fac în privinţa aceasta traducerile în italiană, după războiul mondial şi mai ales decând d-l prof. Claudiu Isopescu a reuşit să înjghebeze „singura mişcare organizată azi în vreuna din ţările de cultură apuseană în vederea promovării literaturii noastre peste hotar; 6) proza noastră modernă înfruntă mai uşor gustul literar strein; astfel între romancierii noştri moderni primul loc, şi în privinţa operelor traduse, îl ocupă Liviu Rebreanu, urmează Sadoveanu, Cezar Petrescu, Duiliu Zamfirescu etc., în timp ce din Ionel Teodoreanu de exemplu nu s'a tradus nimic, iar Creangă care a făcut destulă senzaţie între Englezi, Polonezilor nu le face nicio impresie.

Enunţările acestea, pe cât de instructive, pe atât de puţin cunoscute, merită, toate, o cercetare mai deaproape şi mai amănunţită, lucrări ce le-ar putea-o face chiar d-l N. Munteanu versat în astfel de cercetări.

Studiul de faţă a d-lui Munteanu, aşa cum i-au îngăduit împrejurările să-l facă, este o lucrare de merit, preţioasă pentru oricare cercetător literar şi deci binevenită.

Gr. Raţiu

* * *

N. P. Vaidomir: *Originea tracă a macedonenilor preromani.* Edit. ziarului „Macedonia", Bucureşti, 1943. — D-l N. P. Vaidomir este un pasionat al cercetării temeiniciilor dreptăţii româneşti pe tot cuprinsul răspândirii neamului nostru. Am avut prilejul să spunem în acest loc câteva cuvinte bune despre o lucrare a acestui autor în legătură cu Transnistria. Primim acum alta, privind capătul de miazăzi al etnicităţii noastre: Macedonia.

Intemeiat pe date şi argumente din surse greceşti. d-l Vaidomir documentează amănunţit absurditatea unor tendenţioase teorii ale istoricilor greci contemporani, după cari Aromânii n'ar fi decât greci latinizaţi şi vechii macedoneni un trib elen. Autorul numără, după documente greceşti 23 de neamuri tracice constatate în Macedonia antică. Dintre argumentele invocate pentru a demonstra că Macedonia a fost tracă şi nu elenă, alegem unul, care ne pare determinat: Demosthene îl combătea pe Filip

tocmai pentrucă era străin de comunitatea elenă. Ori, alţi străini, în afară de traci, n'a cunoscut anticitatea macedoneană. Aromânii nu sânt decât urmaşii aceluiaş Filip, dintr'un sânge cu Decebal şi Boerebista, supuşi aceluiaş proces de latinizare.

Deşi incidental tratat, relevăm capitolul contribuţiei trace laformarea capitolului naţional elen. Aici găsim că, pe lângă Alexandru cel Mare, strămoşii noştri au dat Grecilor pe istoricul Thucidide (fiul regelui trac Oloru), pe generalul Temistocle şi că în mitologia elenă sânt trace de origine: Olimpul, Orfeu, Bachus şi muzele.

Inainte de orice, studiul d-lui Vaidomir este o injecţie tonică împotriva complexului de inferioritate naţională, de care opinia noastră publică, în cea mai mare parte a ei, suferă încă.

* * *

Făt-frumos. *Cernăuţi, a. XVIII, nr. 4—5, Iulie—Oct. 1943.* — Ultimul număr din Făt-frumos este aproape în întregime consacrat gloriei arborosene în ale muzicii, Ciprian Porumbescu, din care ni se reproduce şi o fotografie inedită. Evocarea lui C. Porumbescu se datoreşte d-lui Leca Morariu. Ni se descrie amănunţit vitrina C. Porumbescu, aranjată în preajma serbărilor jubiliare de astă vară, ni se elogiază concertul dat cu prilejul acestor serbări şi se reproduce cuvântul de deschidere rostit cu acest prilej de d-l Leca Morariu.

Incolo numărul revistei cuprinde un basm istro-român, publicat de d-l Tr. Cantemir, însemnări de drumeţie datorite aceluiaşi neobosit Leca Morariu, epigrame de G. Voevidca, reproduse din noul volum: Pro Patria s. a., precum şi o vioaie şi sfichiuitoare cronică.

* * *

Cuget Moldovenesc, *a. XII, nr. 8—10, Aug.—Oct. 1943.* — Revista ieşeană, una din cele trei reviste mari care apar acolo cu regularitate se prezintă în ultimul ei număr ca un volum masiv de peste 180 de pagini. Numărul acesta ne aduce două colaborări bucovinene foarte interesante. D-l Eusebie Camilar publică un nou fragment — pentrucă am mai citit în ultima vreme unul în „Revista Fundaţiilor" şi altul în „Bucovina literară — din romanul „Prăpădul Solobodei". Acest fragment ca şi cele lalte dovedesc alese calităţi literare, ceea ce ne face să aşteptăm cu atât mai multă nerăbdare apariţia romanului anunţată pe curând.

Celalt bucovinean care publică în acest număr este Gh. N. Cârtu. Ne aduce o nuvelă întinsă „Strămoşii Hrinceştilor", care vădeşte aceleaşi calităţi literare de care ne-am ocupat atunci când am vorbit în coloanele acestei reviste de cartea d-sale „Bălăcenii".

Restul revistei cuprinde un materiâl foarte bogat: studii, nuvele şi schiţe, versuri, foarte multe şi bune versuri (G. Lesnea, C. Dabija ş. a.), precum şi un buchet de reuşite traduceri din latineşte, datorite d-lui P. Stati, directorul revistei. Cronica bogată. *C. L.*

Primite la redacţie

B. Frunte: *Ogoare şi luceferi,* versuri, Cernăuţi 1943, tipografia „Mitropolitul Silvestru".

Aurel Vasiliu: *Două studii literare,* Cernăuţi 1943, Colecţia Soc. Scriitorilor bucovineni.

L. Morariu: *Ep. Bucevschi,* C-ţi 1943, Col. Instit. „Cernăuţi" Nr. 29.

Anuarul Muzeului Bucovinei, Seria II, Anul I—II 1943—44, Cernăuţi, Tip. „Mitrop. Silvestru". Cu contribuţii de **Nic. Grămadă, T. Balan, Gh. Duzinchevici, L. Morariu, A. Vasiliu, M. Duzinchevici, M. Şesan, T. Sauciuc-Saveanu, C. Ambrojevici, E. Botezat şi I. Zugrav.**

Petre Stati: *Antologie latină: poeţii lirici,* Iaşi 1943, Edit. rev. „Cuget Moldovenesc".

Cornelia Buzduganu: *Versurile mele,* Braşov 1943, Editura revista „România tânără".

Ion D. Tudurache: *Penumbre,* versuri, Braşov 1943, tip. „Tribuna".

Pr. Ioan Boca: *Sclipiri sfinte,* versuri, Cernăuţi 1943, tip. Mitropoliei.

Reviste: *Făt-Frumos* (Cernăuţi, Iulie-Oct. 1943), *Luceafărul* (Sibiu, Noembrie 1943), *Cetatea Moldovei* (Iaşi, Noembrie 1943), *Cuget Moldovenesc* (Iaşi, August—Oct. 1943), *Luminătorii,* Iaşi, Sept.—Oct. 1943), *Kalende,* (Bucureşti, Oct.—Nov. 1943), *Bucovina literară* (Cernăuţi, Noembrie 1943), *Basarabia literară* (Chişinău, Noembrie 1943), *Viaţa ilustrată* (Cluj, Noembrie 1943), *Românîa tânără* (Braşov, Octombrie 1943), *Gând şi slovă oltenească* (Craiova, Noembrie 1943), *Bulet. pregătirii premilitare* (Bucureşti, Oct.— Nov. 1943), *Renaşterea* (Craiova, Oct. 1943), *Hunedoara noastră* (Hunedoara, Oct. 1943), *Păunaşul codrilor* (Zărneşti—Braşov, Sept.—Oct. 1943).

Ziare: *„Cetatea Hotinului"*, Hotin, *„Dacia"*, Timişoara, *„Tara"*, Sibiu, *„Rampa"*, Bucureşti, *„Bacăul"*, Bacău. *„Gorjanul"*, Tg.-Jiu, *„Basarabia"*, Chisinău, *„Acţiunea"*, Bucureşti, *„Moldova"*, Iaşi, *„Deşteptarea"*, Cernăuţi, *„Raza"*, Chişinău, *„Gazeta Transilvaniei"*, Braşov, *„Imparţialul"*, Ploeşti, *„Tribuna Ardealului"*, Cluj, *„Foaia Poporului"*, Sibiu, *„Popasuri"*, Câmpulungul-Moldovenesc.

* * *

Opiniile exprimate în articolele şi recenziile publicate în revistă nu angajează redacţia, ci numai pe autorii respectivi.

* * *

Numărul pe Decembrie 1943 al „Revistei Bucovinei" va fi închinat lui Leon Goian.

Prețul 50 Lei

TIPOGRAFIA „MITROPOLITUL SILVESTRU", PIAȚA UNIRII Nr. 3